Bütün Yapıtları - 13

PLATON

LAKHES

Eski Yunancadan Çeviren: Furkan Akderin

SAY

Platon, hiç kuşku yok ki düşünce tarihinin en önemli ve etkili filozoflarından biridir. Felsefenin kurumsallaşmasına ve felsefede yazılı geleneğin oluşmasına katkıda bulunmuş, iki dünyalı metafiziğiyle bütün bir Ortaçağ düşüncesini belirleyecek olan idealist felsefe geleneğinin başlatıcısı olmuştur. Hıristiyan Ortaçağ felsefesine ve İslam düşüncesine etkisi bakımından da ayrıca önem taşıyan Platon, düşünce tarihi boyunca tartışılan tüm problemleri yüzlerce yıl öncesinden ele almış ve ilk büyük felsefi sistemi inşa etmiştir.

Platon'un gençlik diyaloglarından biri olan *Lakhes*'in ana teması "cesaret" üzerine kurulmuştur. Kendisini hiç neden yokken tehlikeye atan kişi, Sokrates'in gözünde, cesur olmaktan ziyade çılgın, bilge ve iyi olmaktan çok, aptal ve güvenilmez biridir. Gerçek cesaret, dolayısıyla korkusuzluğun değil, bilgece bir korkunun, gerçekten korkulması gereken bir şey karşısında duyulan korkunun sonucu olmak durumundadır. Bu yüzden cesaret bilgelikten, iyi ve kötüye ilişkin bilgiden başka bir şey değildir. Bilge insan zorunlu olarak cesurdur. Yalnızca ahmaklar korkaktır. Böyleleri daha küçük iyileri korumak adına, daha büyük iyilerin uçup gitmesine göz yumarlar. Bunu ise salt bilgisizlikten yaparlar.

Korkaklık, kahramanlık ya da atılganlık değil de, bilgelikten yoksun olmadır.

0420760
AVL
420760 AVL

online satış:
www.saykitap.com
5 TL
ISBN 978-605-02-0161-1
9 786050 201611
SAY YAYINLARI

Say Yayınları
Platon / Bütün Yapıtları 13

LAKHES
Özgün Adı: Λάχης

ISBN 978-605-02-0161-1
Sertifika No: 10962

Yayın Hakları © Say Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Eski Yunancadan Çeviren: Furkan Akderin
Yayına Hazırlayan: Ahmet Cevizci
Editör: Derya Önder
Sayfa Düzeni: Tülay Malkoç

Baskı: Kurtiş Matbaası
Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 613 68 94
Matbaa sertifika no:12992

1. Baskı: Say Yayınları, 2011

Say Yayınları
Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80
www.sayyayincilik.com e-posta: say@sayyayincilik.com
www.facebook.com/sayyayinlari

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80
e-posta: dagitim@saykitap.com • online satış: www.saykitap.com

PLATON

LAKHES

Bütün Yapıtları - 13

Eski Yunancadan Çeviren:
Furkan Akderin

Yayıma Hazırlayan:
Ahmet Cevizci

say

İÇİNDEKİLER

Platon: Hayatı ve Yapıtları 7
Önsöz 19
Lakhes 33
Kaynakça 67

PLATON

HAYATI ve YAPITLARI

Ahmet Cevizci

Platon, düşünce tarihinin hiç kuşku yok ki en önemli ve etkili filozoflarından biridir. 20. yüzyılın en önde gelen filozof ve matematikçilerinden biri olan A. N. Whitehead, "bütün bir felsefe tarihinin Platon'a düşülmüş dipnotlardan ibaret bir süreç olarak okunması gerektiğini" ileri sürerken, aslında bu etki ve öneme işaret ediyordu.

Gerçekten de Platon, başka her şey bir yana felsefenin kurumsallaşmasına, felsefenin gelişimi açısından vazgeçilmez bir şey olan yazılı geleneğin oluşmasına yaptığı katkı açısından önem taşır; Aristoteles gibi büyük bir filozofun hocası veya Aristoteles gibi bir filozofu ortaya çıkaracak olan geleneğin kurucusu olmak bakımından önem arz eder. Platon, iki dünyalı metafiziğiyle bütün bir Ortaçağ düşüncesini belirleyecek olan öte dünyacı ya da idealist felsefe geleneğinin başlatıcısı olmak, Hıristiyan Ortaçağ felsefesine en azından Aziz Augustinus, İslam düşüncesine de en azından Fârâbî üzerinden etki etmek bakımından ayrıca önemlidir. Platon, düşünce tarihi boyunca ele alınacak tüm problemleri yüzlerce yıl öncesinden ele almış ve düşünce tarihinin ilk büyük felsefi sistemini inşa etmiştir.

HAYATI

Platon, MÖ 427 yılında, Atina'da soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişti. Sadece annesi tarafından değil, babası tarafından da Atina'nın en soylu ailelerinden birine mensuptu; nitekim babasının soyu Kodros'a, annesinin soyu Solon'a kadar gidiyordu. Anne tarafından Otuzlar Cuntası'nın önemli isimlerinden olan Kharmides ve Kritias'ın akrabasıydı. Bundan dolayı, çocukluğu ve gençliği aristokratik bir ortamda, edebiyat ve felsefeye dönük ilginin gelenekselleşmiş olduğu bir çevrede geçmişti.[1] Grek aristokrasisinin gelenek ve normlarına göre yetiştirilen Platon, askerlik görevini, yine zengin bir ailenin çocuğu olması dolayısıyla, muhtemelen süvari birliğinde yapmıştı.

Yine Grek aristokrasisinin geleneklerine göre jimnastikle de uğraşmış olan Platon'un gerçek adı, büyükbabasının isminden dolayı Aristokles'ti. Göğsünün genişliğinden dolayı Platon lakabını almıştı. Diogenes Laertios'un belirttiğine göre, gençliğinde lirik ve dramatik şiirler yazmış ve bir ozan olmayı istemiş olan Platon, bu türden bütün yapıtlarını ve tragedyalarını, Sokrates ile tanıştıktan sonra yakmıştır.[2] Sokrates'in öğrencisinin şairlerin sözde bilgisi veya bozuk politikacıların demagojisiyle yetinmesi mümkün görünmüyordu. Platon, yine Sokrates'le tanışmadan önce doğa felsefesiyle meşgul olmuş, doğa filozoflarının yapıtlarını incelemenin yanında, Herakleitosçu Kratylos'un öğrencisi olmuştu. Yakınlarının teşvik ve telkinlerine rağmen, politik kariyerinden olduğu kadar, tragedya yazarlığı ve doğa felsefesi araştırmalarından da vazgeçmesini temin eden şey, hep aynı neden, yani onun Sok-

1 Zeller, E., *Grek Felsefesi Tarihi*, Çev. A. Aydoğan, Say Yayınları, 2004, İstanbul, s. 164.

2 Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, Çev. C. Şentuna, III 5, YKY, İstanbul, 2002.

rates'le tanışması olmuştur. Sokrates ile kurduğu yakın münasebet, onu sadece doğa felsefesinin değil, tragedya ve politikanın da çürük zemininden uzaklaştıran en önemli etken olmuştur.

Platon, Atina'nın gücünün ve ihtişamının dorukta olduğu döneme tanıklık edememişti; ama Perikles demokrasisinde, politik gerileme ve moral çöküntünün tohumlarını bütün açıklığıyla gözlemledi. Makedonya kralı Philippos'un Yunan kent devletine nihai darbeyi indirdiği tarihten on yıl önce ölmüştü. Hayatının akışını değiştiren birinci olay Sokrates'le tanışması olduysa, ikincisi söz konusu koşullar altında hocasının başına gelenler oldu. *Mektuplar*'da özellikle de *Yedinci Mektup*'ta cunta idaresi sırasında Atina'nın yaşadığı tarihsel olayları anlatan Platon, cunta üyelerinin başlangıçta beyan etmiş oldukları niyetlere sadık kalacaklarını ve devleti adalet yoluna sokacaklarını düşündüğünü, fakat diktatörlüğün sonuçlarına ve tiranların "eski dostlarından birine, gelmiş geçmiş en adil insana" reva gördükleri muameleye tanık olunca, ne kadar büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını ifade eder.[3] Bir süre sonra demokrasi yeniden tesis olunca, demokratik idarenin başlangıçtaki dikkati ve özeni karşısında yeniden umutlanan Platon'un son umutlarını da Sokrates'e verilen ölüm cezasının infazı tüketmiştir. Platon işte bu dönemde, politik krize bildik reformlar yoluyla bir çözüm bulunamayacağına, hasta ve aciz devlete anayasa ya da rejim değişikliğinden ibaret bir ıslah teşebbüsünün en küçük bir yararının olamayacağına kanaat getirdi. Çağdaş politikada mevcudiyetini tespit ettiği iki büyük kusurun, Yunan uygarlığının daha önceki dönemlerde yükselişinde etkili olan demokrasinin sonunu hazırlamasının kaçınılmaz olduğunu düşünmesine yol açtı. Her şeyden önce, bilgi kılıfı altında ortaya çıkan cehaletin demokraside uzman ve

3 Platon, *Mektuplar* 324b.

profesyonelin değil, vasat ve amatör olanın hâkim olmasıyla sonuçlandığını savunan Platon açısından demokrasi, Atina'da sadece cahilin hatalı yönetme hakkı anlamına geliyordu.

Platon'un çağdaş politikada teşhis ettiği ikinci büyük kusur, devletin kurum ve hizmetlerinin kendi bencil çıkarlarının peşinde koşanlar tarafından doldurulmasına yol açan azgın bireycilik ruhuydu. Özel olarak oligarşinin kendine özgü yanlışını veya olumsuzluğunu ifade eden söz konusu bireycilik, ona göre, her kent devletinin zengin ve fakir, tahakküm edenler ve bastırılanlar olarak ikiye bölünmesiyle sonuçlanmıştı. Toplumu ve devleti düşman kamplara bölen bu durum ve olumsuzluğun temelinde ise, politikaya da sirayet eden madde ya da para aşkı vardı. Demokrasiye özgü cehalet ya da amatörlük ile oligarşinin olduğu kadar demokrasinin de bir özelliği olan politik çıkarcılık ve bireycilik, onun gelecekte hedef alacağı düşmanlar olarak Platon'un bilincine, işte bu dönemde yerleşmiş olmalıdır.

Antik kaynakların bildirdiğine göre, Sokrates'in infazının ardından Platon diğer Sokratesçilerle birlikte, muhtemelen güvenlik nedeniyle, Megaralı Eukleides'in yanına sığınır.[4] Sonraki on iki yıl boyunca, büyük ölçüde Sokratik diye nitelediğimiz ilk dönem diyaloglarını yazar ve bu arada, gözlem ve deneyim yoluyla görgüsünü artırma ve düşüncesini derinleştirme yönünde kimi teşebbüslerde bulunarak seyahat eder. Gittiği ilk yer matematik bilgisini geliştirmesine imkân sağlayan, daha sonra *Devlet*'te savunacağı genel veya sınıflar arası bir iş bölümü ilkesini öğrendiği "kadim harikalar diyarı" Mısır'dır. İkinci yer ise meşhur matematikçi Theodoros ve Tarentumlu bilumum Pythagorasçılarla tanışmasını sağlayan İtalya'dır. Burada Philolaos ve ona bilim, felsefe ve politikanın ideal

4 Diogenes Laertios, *a.g.e.*, III 6.

bir sentezine erişme yönünde önemli açılımlar sağlayan Arkhytas'la tanışan Platon, özellikle Arkhytas'ın aracılığıyla I. Dionysios'un sarayına takdim edilir. Muhtemelen prens üzerinde tesis edeceği nüfuzdan faydalanarak, bu dönemde, politik fikirlerini önemli ölçüde hayata geçirmeyi ümit etmişti. Sadece I. Dionysios ile değil, prensin karısının kardeşi Dion ile kurduğu ilişkiye de dayanarak bu yönde iki ayrı girişimde bulundu. Özellikle II. Dionysios üzerinde uygulamaya çalıştığı filozof-kral tipi, mutlak bir başarısızlıkla sonuçlandı. İdealist bir ahlakçı filozof ile hırslı bir aksiyon adamının bir araya gelmesi daha baştan imkânsız gibi görünmesine rağmen, yılmayan Platon'un bütün denemeleri başarısızlıkla sonlandı ve en nihayetinde hayatı tehlikeye girdi. Böyle bir Sicilya seyahati dönüşünde, Atina ile savaş halindeki Aigina'da karaya çıkan filozof, burada esir alınarak satılmak üzere köle pazarına çıkarıldı. Tam bir rastlantı eseri olarak, dostlarından birinin –bazı kaynaklara göre Elisli Phaidon'un, bazı kaynaklara göre Pythagorasçı Arkhytas'ın– fidyesini ödemesi sayesinde özgürlüğüne kavuşan Platon'un, bundan sonra bu türden tehlikelerden uzak durmaya karar verdiği, politikayla sadece teorik düzeyde ilgilenmeyi seçtiği söylenebilir.

Platon, geri ödemeye kalkıştığı fidye parasını Arkhytas veya Phaidon'un kabul etmemesi üzerine, bu parayla meşhur Yunan kahramanı Akademos'un sığınağı ya da mezarının hemen yanı başındaki bahçeyi satın alarak *Akademi*'yi kurdu. İşte burası, en azından Avrupa'nın ilk büyük eğitim ve araştırma merkezi olmuştur. Hukuki bir statü kazanabilmek için dini bir cemaat olarak organize olan ve yıkıldığı MS 529 yılına kadar Platonculuğun merkezi olma işlevi gören okula, Platon zamanının bütün önemli bilimadamı ve filozoflarını toplamıştı. Matematik, astronomi, doğa bilimleri, retorik, mantık, politika ve metafiziğin belli

başlı araştırma konuları ya da alanları olduğu okulda, felsefeye yaklaşım tarzı daha ziyade geometri yoluyla gerçekleşen matematiksel bir yaklaşımdı. Nitekim Bizanslı bir dil âliminin belirttiğine göre, Akademi'nin kapısına "Geometri bilmeyen buradan içeri giremez!" diye yazdırmıştı.

Onun Akademi'sinin durumu ve felsefeye yaklaşımı, İsokrates'in ondan kısa süre önce kurulmuş olan okuluyla kıyaslandığı zaman daha iyi anlaşılabilir. Platon gibi fiili ya da gündelik politikadan, politik hayattan uzak duran ve okulunda Yunan dünyasının ihtiyaç duyduğu politik danışmanları yetiştirmeyi amaçlayan İsokrates Protagoras ve Gorgias gibi yaşlı Sofistlerin öğrencisi olmuştu.[5] İsokrates kesin bilginin imkânsız olduğu inancından hareketle, retorik sanatına ağırlık vermişti. Bu yüzden felsefeyi pratik bir konu olarak değerlendiren ve beşeri kültürün bir ürünü olarak gören İsokrates, insanın dünyasının, dilin (*logos*) kültürel ve moral değerleri aktarmasından ve bütün eylemlerin özde linguistik birer edim olmasından dolayı, gerçekte dilin dünyası olduğu inancıyla, ruhu eğitmek ve insana politik meclislerde güzel konuşabilme yeteneği kazandırmak istiyordu. Bu açıdan bakıldığında, İsokrates retoriğe dayalı bir eğitim idealini temsil etmekteydi.

Platon ise hiç kuşku yok ki felsefi bir eğitim idealinin temsilcisi oldu. Fakat bilimsel çalışmalara yaptığı tüm vurguya rağmen, Platon'un eğitiminin ve okulunun nihai ve en yüksek amacı, etiko-politik bir amaçtı. Yunanistan'ın hemen bütün filozofları gibi, o da, eylemle sonuçlanacak, belli bir eyleme vücut verecek bilgiyi aktarmak ve bir hayat tarzı kazandıracak veya doğru ve ahlaki bir hayat için güçlü ilhamlar verecek felsefeyi öğretmek istiyordu. Onun felsefesi her şeyden önce ruhun dönüşümünü, ikinci olarak da insanlığın hizmetinde olmayı amaçlayan bir fel-

5 Bkz., Coplestone, F., *A History of Greek Philosophy*, Burns Oates and Washbourne Ltd., London, 5th edit., s. 130.

sefeydi. Platon'a göre, söz konusu dönüşüm bir tür duygu yoğunluğuyla aniden gerçekleşecek bir şey olmayıp, gözün bilim eğitimi yoluyla ışığa yavaş yavaş çevrilmesinden meydana gelmekteydi. İşte bu noktada İsokrates'ten tamamen ayrılan Platon, bununla birlikte, Akademi'nin gerçekleştireceği hizmet konusunda İsokrates'le aynı şeyi düşünüyordu. Başka bir deyişle, gerek Platon gerekse İsokrates felsefi görüşleri bakımından farklılık gösterseler dahi, onun kültüre vurgu yaptığı yerde Platon bilime önem vermiş ve onun bir retorik eğitimi vermeye çalıştığı yerde Platon bilim eğitimi vermeye çalışmış olsa da, pratikte aynı amacı, Yunan kent devletinde kötü giden her şeyi yoluna koyma amacını paylaşıyorlardı. Her ikisi de monarşinin yanında olan bu iki adam, ideallerini hayata geçirecek yöneticiyi bulmaya çalışmaktaydı.

Platon'un amacı, hukuk ya da retorik yoluyla değil, iyi eğitilmiş aklıyla yönetecek filozof-kralı eğitmekti. Akademi, devlet adamları ve yasa koyucular ortaya çıkaracak, bilim ve felsefe temelli politika eğitimi veren bir kurumdu. Platon, burada yetiştirdiği öğrencilerini, başka devletlere resmi ve politik görevler için gönderdi. Özetle, Akademi, Helenistik dönemin sonuna kadar Yunan dünyasına hukuki ve politik bakımdan şekil vermeye çalışan en önemli merkez oldu.[6]

YAPITLARI

Platon, sadece düşünce tarihinin ilk büyük sistem kurucularından biri olan büyük ve önemli bir filozof değildir; o aynı zamanda İlkçağdan, tüm yapıtları günümüze erişmiş olan ilk filozoftur. Platon öldüğü MÖ 347 yılına kadar

6 Taylor, A. E., *Plato, The Man and His Work*, Methuen, London, 7th ed. 1977, s. 5.

Akademi'de gerçekleştirmiş olduğu eğitim ve araştırma faaliyeti dışında, geniş kesimler için birtakım yapıtlar vermiştir. Başka bir deyişle, Akademi'de ele alınan konular, öğretilen dersler kurumun kalın duvarları içinde kalırken, Platon dışarıdaki insanlar için de birtakım popüler yapıtlar kaleme almıştır. Platon, muhtemelen Sokrates'in ölümünden hemen sonra yazmaya başlamış ve diyalog tarzında otuz kadar yapıt vermiştir. İmparator Tiberius'un sarayından olan astrolog Thrasyllos'a atfedilen bir yönteme göre, diyaloglar gelenekte veya o zamanlar, yayımlanış sırası itibariyle dörtlüler halinde sınıflanırmış.[7] İlkçağda yapılan söz konusu sınıflamalar dışında, diyalogların 19. yüzyıldan itibaren yeni baştan ele alınıp, birtakım ölçütlere göre tekrar sınıflandırıldıkları söylenebilir. 19. yüzyıldan başlayarak, özellikle Almanlar ve bu arada İngilizler ve Fransızlar tarafından gerçekleştirilen filolojik ve felsefi araştırmalarda dört ölçüt temel alınmıştır: Dışsal, içsel, edebi ölçütlerle stilometri.

Dışsal ölçütler temel alındığında, antik kaynaklardan örneğin Aristoteles'ten, Numenius'tan, Sextus Empirikus'tan Platon'a yapılan atıflarla, diyaloglarda gördüğümüz birtakım çağdaş kişi ve olaylara yapılan göndermeler, diyalogların birbirlerine yaptıkları referanslar titizlikle incelenmiş ve Sokrates'in mahkûmiyeti ve ölümü, filozofun İtalya seyahatleri, Akademi'nin kuruluşu gibi, Platon'un hayatında önemli yer tutan değişik olaylar göz önüne alınmıştır. Buna karşılık diyaloglarda ortaya konan öğretilerin belirlediği içsel ölçütler söz konusu olduğunda, Platon yorumcuları Platon'un etik, eğitim, politika, metafizik, psikoloji, mantık, epistemoloji ve diyalektik konularındaki görüşleriyle, onun düşüncelerinin bu konularda geçirdiği değişimleri analize tabi tutmuşlardır.

7 Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, III 56-62.

Diyalogların kronolojisini belirlemede edebi ölçütleri ön plana çıkartan üçüncü tür araştırmalar ise yapıtların edebi kalite ve değerini, Platon'un diyaloglarda kullandığı diyalog ve yazım tekniğini göz önüne almışlardır. Buna göre, basit bir üslup ve diyaloğun sanatsal değeri yüksek olmayan yapısının, bununla çelişecek başka bir ölçüt olmadıkça, Platon'un gençlik diyaloglarını yansıttığı savunulurken, filozofun kariyerinde ilerledikçe, diyalogların yapısının, üslubunun ve kullanılan diyalog tekniğinin de geliştiği ve olgunlaştığı düşünülmüştür.

Stilometri olarak bilinen dördüncü ölçüte gelince, Platon'un kullandığı terimler ve düşüncelerini ifade ediş tarzı, linguistik testlerle sıkı bir analize tabi tutulmuştur. Farklı ölçütlerin ve çok ayrıntılı stilometrik ve linguistik tekniklerin kullanıldığı bu incelemeler sonucunda, Platon'un diyalogları, hemen bütün Platon yorumcuları arasında tam bir fikir birliğiyle, gençlik, olgunluk ve yaşlılık olmak üzere üç döneme ayrılır.

Bu sınıflamaya göre; **(i)** gençlik diyalogları *Sokrates'in Savunması*, *Kriton*, *Euthyphron*, *Lakhes*, *İon*, *Protagoras*, *Kharmides*, *Gorgias*, *Küçük Hippias*, *Büyük Hippias* ve *Lysis*'ten meydana gelir. **(ii)** Olgunluk yapıtları *Devlet*, *Şölen*, *Phaedros*, *Euthydemos*, *Meneksenos*, *Kratylos* adlı diyaloglardan oluşur. İki önemli diyalog, yani *Menon* ve *Phaidon* gençlik dönemi diyaloglarıyla söz konusu olgunluk diyalogları arasında bir köprü oluşturmaktadır. **(iii)** Yaşlılık dönemi diyalogları arasında ise *Parmenides*, *Theaetetos*, *Sofist*, *Devlet Adamı*, *Timaios*, *Kritias*, *Philebos*, *Yasalar* ve *Mektuplar* yer almaktadır.

Biçim açısından değerlendirildiğinde, ilk dönem diyaloglarının, Sokrates tarafından *Savunma*'da belirtilen çürütme, sorgulama misyonu ekseninde gelişen bir erdemlilik çerçevesi içinde hayli dramatik bir yapı sergilediklerini söylemek doğru olur. Bu diyaloglar çözümsüzlükle sonuç-

lanan aporetik yapıtlardır. Başka bir deyişle, gençlik diyalogları, Sokrates'in belirli bir ahlaki erdemle ilgili olarak başlattığı tartışma üzerinde, somut bir sonuca ulaşmadan gelişen yapıtlardır. Bu yapıtlarda Platon'un gözettiği amaç, tanıdığı ve bildiği kadarıyla Sokrates'in karakterini, kişiliğini ve felsefi faaliyetini tanıtıp, ölümsüzleştirmektir. Bu yüzden bu gençlik diyalogları, "Sokratik Diyaloglar" olarak geçer.

Olgunluk dönemi diyalogları çok daha az dramatik olup, Sokratik diyalogların eğretiliğinin ve negatif tutumunun epey uzağına düşerler. Burada da, aynen ilk dönem diyaloglarında olduğu gibi, Sokrates yine başkonuşmacı ya da tartışmacıdır. Fakat gençlik diyaloglarının tersine, ilk kez birtakım pozitif öğretiler öne sürülür. Bu diyaloglarda felsefi içerik genellikle Sokrates ya da güçlü bir otoritesi olan başka bir uzman tarafından ortaya konur.

Yaşlılık dönemi diyaloglarına gelindiğinde, Sokrates'in rolü azaldığı gibi, diyaloğun dramatik karakteri tümden kaybolur. Sokrates sadece *Philebos* ve *Theaetetos*'ta başkonuşmacıdır, diğer diyaloglarda Platon'un başsözcüsü değildir, *Yasalar*'da ise hiç görünmez. Yine son dönem diyaloglarında, sonradan zoraki bir biçimde diyaloğa dönüştürülmüş olduğu sanılan, uzun sunum ya da serimlerin belirleyici olmaya başladığı deneme formu ağır basar.

Diyaloglar içerik bakımından değerlendirildiklerinde, Sokratik diyalogların ahlaki problemler üzerinde yoğunlaştıkları, çeşitli moral problemlerin doğasını ele aldıkları söylenebilir. Örneğin *Euthyphron*'da "dindarlığın", *Lakhes*'te "cesaret"in, *Kharmides*'te "ölçülülüğün" ya da "özdenetim"in, *Lysis*'te "dostluğun", *Hippias*'ta "güzelliğin", *Menon*'da "erdemin" ne olduğu tartışılır. Moral bilgi ve ahlaki erdemlere dönük bu ilgi, orta dönem diyaloglarında da devam etmekle birlikte, Platon'un bu

yapıtları yazdığı sıralarda ilgisinin teknik anlamda daha soyut ve felsefi konulara kaydığı görülür. Zira bu diyaloglarda metafiziksel ve epistemolojik meselelere daha büyük bir ağırlık verilir, onlara daha güçlü bir biçimde vurgu yapılır.

Gençlik diyaloglarıyla olgunluk dönemi diyalogları arasındaki en çarpıcı farklılık, İdealar kuramından oluşur. Platon kariyerinin bu döneminde, yine İdealar kuramıyla ilişki içinde, Pythagorasçıların bazı felsefi öğretilerini gündeme getirir. Başka bir deyişle, Platon olgunluk dönemi diyaloglarında, İdealar kuramının metafiziksel, etik, epistemolojik ve mantıksal boyutlarını, antropolojisi ve politika anlayışıyla ilişki içinde gözler önüne serer.

Yaşlılık diyaloglarına gelince... Özellikle *Parmenides*'ten başlayarak, İdealar kuramının genel çerçevesi içinde, Platonik düşüncenin, sonradan *Theaetetos* ile *Sofist*'te bilgi ve dil kuramı, *Philebos*'ta etik, *Devlet Adamı* ve *Yasalar*'da politik bakımdan geliştirilen yeni bir doğrultusu söz konusu olur.

Ahmet Cevizci
Temmuz 2011

ÖNSÖZ

LAKHES

Lakhes, Platon'un gençlik diyaloglarındandır. O, bu özelliğiyle gençlik diyaloglarının bütün özelliklerini taşır. Gerçekten de *Lakhes* Sokrates'in yöntemini olduğu kadar etik öğretisini de tanıtırken, Platon'un alabildiğine açık ve anlaşılır edebi üslubunu da eksiksizce verir. Bu açıdan bakıldığında genellikle *İon*, *Küçük* ve *Büyük Hippias*, *Meneksenos*, *Sokrates'in Savunması* ve *Euthyphron* gibi diyaloglarla birlikte ele alınan *Lakhes*, biraz daha özel olarak da hem konu ve içerik hem de biçim açısından "ölçülülük" erdeminin ele alındığı *Kharmides* ve "dostluk" erdeminin tartışıldığı *Lysis*'e yaklaştırılır.

Diyaloğun Yazılış Tarihi ve Karakterleri

Gençlik dönemi eserlerinin genel çerçevesi içinde kaleme alınmış bir eser olarak *Lakhes*'in kronolojik açıdan bununla birlikte, *Protagoras* ve *Gorgias* benzeri gençlik dönemi eserlerinin sonuncularıyla *Menon* ve *Phaidon* benzeri gençlikten olgunluğa geçiş diyaloglarından önce yazılmış bir eser olduğu kabul edilir. Eserin naklettiği tarihsel konuşma ise, Sokrates ile Lakhes, Nikias, Lysimakhos ve Melesias arasında, hemen bütün Platon yorumcularının kabul ettiği üzere, fiilen MÖ 424 ile MÖ 418 arasında kalan 6 yıllık dönemin belli bir yerinde yapılmış bir konuşmadır. Çünkü Lakhes tarafından da gönderme yapıldığı

üzere,[1] Sokrates 424 yılındaki Delion bozgununda sergilediği cesaretle herkesin takdir ve hayranlığını kazanmıştı. Kendisiyle birlikte savaştığı Sokrates'i bu savaş sırasındaki kahramanlığıyla fark eden Lakhes ise hayatını orduya komutanlık ettiği 418 yılındaki Mantinea Savaşı'nda kaybetmişti. Diyalogda betimlenen bu konuşmanın fiilen işte bu iki tarih arasında kalan sürecin bir yerinde, yani Platon'un henüz bir bebek ya da çocuk olduğu bir sırada geçtiği kabul edilir.[2]

Eserde yer alan veya diyalogda temsil edilen kimseler, şu halde Sokrates de dahil olmak üzere tarihsel kişiliklerdir. Diyalog, Sokrates'in katılmasından önce, iki çift erkek arasında başlar. Çiftlerden birisi, iki ünlü komutan ya da asker olarak Lakhes ile Nikias'tan, diğeri ise iki tanınmış aristokrat Lysimakhos ve Melesias'tan meydana gelmektedir. Bunlardan Lysimakhos ve Melesias, kolayca tahmin edileceği üzere, bir önceki kuşağın ünlü isimlerinin çocukları olup, Lysimakhos'un diyaloğun hemen başındaki itirafından da belli olduğu gibi, babalarının aksine oldukça vasat kimselerdir.[3] Bunlardan Lysimakhos yasa koyucu veya hukukçu Aristeides'in, Melesias ise Perikles'in meşhur muhaliflerinden Thukydides'in oğludur. Tarihçiler veya farklı kaynaklar, Lysimakhos'un devlete yaptığı hizmetler karşılığında, Atina kent devleti tarafından para dışında Yunanistan'ın ikinci büyük adası olan Euboea'dan verilen bir toprak parçasıyla ödüllendirildiğini; Melesias'ın ise Dört Yüzler tarafından Isparta'ya iki kişiyle daha elçi olarak gönderildiği bilinmektedir.[4]

---

1 *Bkz.*, *Lakhes* 181b.

2 *Bkz.*, W. K. C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy*, vol. IV, *Plato, The Man and His Dialogues: Earlier Period*, Cambridge, Cambridge University Press, 1975, s. 125

3 Gerçekten de Lysimakhos, diyaloğun hemen başında, 179c-d'de, babalarının kendilerini tamamen devlet işlerine verdiklerini, ülkelerine büyük hizmetler yapmış olmakla beraber, kendilerini tamamen ihmal ettiklerini bildirir. Bu durum, hem onların kültürel ve entelektüel açıdan vasatiliklerinin bir emaresi, hem de kendilerinin benzer bir duruma düşmeyip çocuklarının eğitimiyle nasıl ilgilendiklerini gösterecek şekilde konuya girişin önemli bir unsuru olarak alınabilir. Dahası Melesias'ın sıradanlığı veya *vasatiliğine Menon* 94c-d'de gönderme yapılır.

4 *Bkz.*, W. K. C. Guthrie, *age*, s. 125

Aynı durum askerler Lakhes ile Nikias için de geçerlidir. Yani, nasıl ki Lysimakhos ile Melesias babaları ve aristokrat kimlikleri ve bu arada kültürel vasatilikleriyle bir birlik meydana getiriyorlarsa, Lakhes ile Nikias'ın arasında da birer devlet adamı ve asker olmak bakımından bir ortaklık bulunmaktadır. İkisi de devlete önemli hizmetler yapmış, çeşitli savaşlarda elde etmiş oldukları askeri ve stratejik başarılarla nam salmış olmakla birlikte, Nikias çok ironik olarak, karşı çıktığı ve mecliste, yapılmaması için oy verdiği başarısız Sicilya seferine önderlik etmiş olmasıyla tanınır. Entelektüel olarak, hiç kuşku yok ki Lakhes'ten daha bilgili ve kültürlü biridir. Bunu Sokrates'e olan muhabbetinden, çocuğunun eğitimi için Sokrates'ten almış olduğu tavsiyelerden ve öne sürmüş olduğu "cesaret" (*andreia*) tanımının Sokrates'in cesaret tanımıyla bir ve aynı olmasından çıkartabiliyoruz. Oysa Lakhes, sözden ziyade eylemleriyle konuşmayı seçmiş bir komutandır. Hayatını savaşta kaybetmiş bir asker olarak Platon'un dünyaya geldiği MÖ 427 yılında Sicilya'ya gönderilmiş küçük bir orduya komuta, Isparta'yla imzalanan barış anlaşması sırasında Atina'yı temsil eden heyete ise başkanlık etmiştir.

Diyaloğa katılan sonuncu kişi ve eserin başkonuşmacısı olarak Sokrates ise, diyalogda Platon tarafından, toplumun aşağı tabakalarından veya yoksul kesimlerinden gelmekle beraber, toplumun ünlü devlet adamları ve aristokratların bulunduğu yüksek tabakalarına veya sosyetesine girmekte en küçük bir zorluğu olmayan, tersine herkesten saygı gören biri olarak resmedilir. Gerçekten de o, eserde Nikias tarafından iyi tanınan, babası Sophronikos'tan dolayı Lysimakhos'un kendisiyle tanışmaktan duyduğu memnuniyeti açıkça ifade ettiği biridir. Bunun nedeni, Sokrates'in eğitim ve etikle ilgili görüşleri, savunduğu görüşlere bütünüyle uygun bir hayat sergilemesi ve hiçbir konuda güce boyun eğmeyip hakikat yolundan sapmamasıdır.

Diyaloğun Mantıksal Yapısı

Diyaloğun iki ana bölümden oluştuğu söylenebilir. Birinci bölüm[5] esas olarak eğitimle ilgili olup bir yandan da eseri bütünüyle Sokratik veya aporetik bir diyalog haline getiren ikinci bölüme[6] hazırlık niteliği taşır. Burada, konuya yüksek eğitimde askerlik veya dövüşçülük eğitiminin bir yeri olup olmadığı sorusuyla giriş[7] yapılırken, antik Yunan'da gerçek bir eğitimin ana veya kurucu unsurlarının neler olduğuyla ilgili bir tartışmanın eşiğinden dönülür.

Gerçekten de antik Yunan'da üç ayrı eğitim ideali ciddi bir rekabet halindeydi. Rekabet, öncelikle ağır askerlik eğitimine ve bedenin güçlendirilmesine dayanan Sparta tarzı bir eğitim ideali ile esas olarak bilim / felsefe ve retorik öğretilmesine dayanan Atina'ya özgü eğitim arasındaydı. Mahiyetini ve önemini çok iyi bilmesi gereken iki komutanın bile askerlik eğitiminin veya dövüş sanatının öğretilmesinin eğitime olan katkısı noktasında fikir ayrılığına düşmesinden de belli olacağı üzere,[8] askeri eğitimin önemi tartışılır, ama önemli ölçüde bir tarafa bırakılır. Bunu destekleyen bir başka husus, yine birinci bölümde askerlerin, yüksek rütbeli komutanların bile eğitim konusunda görüş bildirmeye uygun kimseler olmadıklarının ifade edilmesidir.[9] Atina'nın kültür temelli eğitimi söz konusu olduğunda, bu kez karşımıza iki, hatta üç ayrı eğitim ideali çıkar. Bunlardan biri, İsokrates'in Yunan edebiyatı ve tarihine ağırlık veren eğitim anlayışı,[10] diğeri ise Sofistlerin retorik ağır-

5 *Bkz., Lakhes* 178a-189d.
6 *Bkz., Lakhes* 189d-201a.
7 *Bkz., Lakhes* 178a-180a.
8 Buna göre, Nikias askerlik eğitimi veya dövüş sanatının erdemlerinden söz ederken (*bkz.*, 181e-182d), Lakhes'in söz konusu eğitimin boşluğu veya yararsızlığından söz eder (*bkz.*, 182e-184c).
9 *Bkz., Lakhes* 184d-187e.
10 W. Jaeger, Paideia: The Ideals of Greek Culture, vol. 3, The Conflict of Cultural Ideas in the Age of Plato (trans. by G. Highet), New York, 1963, ss. 135-36.

lıklı olarak erdem ve siyaset öğretilmesine dayanan eğitim anlayışıdır.[11] Sokrates'in "kendisini yetiştireceklerini söyleyen Sofistlere verecek parasının hiç olmadığını"[12] belirten ifadeleriyle Sofistlerin eğitim anlayışının ortalama bir Yunanlı ve Platon için kabul edilmesi mümkün olmayan yumuşak karnına gönderme yapılmasından anlaşılacağı üzere, diyalogda sahne, tarih ve edebiyata hemen hiçbir değer vermeyen Platon tarafından tamamen Sokrates'e bırakılır. Sokrates erdem ve felsefe merkezli eğitim ile yepyeni bir eğitim metodolojisinin en önemli temsilcisi olarak tartışmaya tamamen dahil olup,[13] diyaloğun bundan sonraki bölümünde ipleri tamamen eline alır.

Sokrates'in katılımıyla birlikte artık tamamen Sokratik bir diyalog haline gelmiş eserin geri kalan bölümünde, başka Sokratik diyaloglardan, örneğin "erdemi" tanımlamaya koyulan *Menon*'dan, "dostluğu" tanımlayan *Lysis*'ten, dindarlığı tanımlamaya girişen *Euthyphron*'dan, "ölçülülüğü" tanımlamaya çalışan *Kharmides*'ten aşina olunduğu üzere, bir ahlaki erdem tanımlanmaya çalışılacaktır. Söz konusu erdem, askerlerin bulunduğu, askerlik eğitiminin yeri ve öneminin tartışıldığı bir diyalogda doğallıkla cesaret olmak durumundadır. Sokrates "cesaret"in diyaloğun bundan böyle ana konusu yapılmasını, tıbbi bir analojiden hareketle şöyle temellendirir: Nasıl ki gözler, kendilerine görme yeteneğinin kazandırılması suretiyle gelişiyorlarsa, aynı şekilde bir çocuğun karakteri de eğitim yoluyla, onun erdemli kılınması suretiyle geliştirilebilir. Bu bağlamda hastasının görmesini nasıl sağlayacağını, ona görme yeteneğini ne şekilde kazandıracağını bilen bir göz doktoru, doğallıkla görmenin ne olduğunu da söyleyebilir. Yok, bunu söyleyemezse eğer, o, alanında veya göz konusunda bir uzman değildir. Bu durum, Sokrates ile dostla-

11 A. Cevizci, *Eğitim Felsefesi*, Say Yayınları, İstanbul, 2012, ss. 32-33.
12 *Bkz.*, *Lakhes* 186d.
13 Onun eğitimle ilgili tartışmaya dahil oluşunun gerekçelendirildiği bölüm *Lakhes* 187e-189d arasındaki bölümdür.

rının içinde bulundukları duruma da uygulanabilir. Buna göre, onların aradıkları uzmanın erdem konusunu iyi bilmesi gerekmektedir. Aradıkları kimsenin erdem konusunda bir uzmanlığı yoksa, yani o erdemin ne olduğunu bilmiyorsa, ondan çocukları erdemli olmaya götürecek eğitim türü konusunda fikir almaya kalkışmak zaman kaybından başka bir şey olmayacaktır. Fakat gündemdeki sorun askeri veya silahlı eğitimin değeri olduğundan, araştırılması veya ne olduğunun bilinmesi gereken şey, bir bütün olarak erdemin kendisinden ziyade, onun bir parçası olan "cesaret" (*andreia*) erdemidir.[14]

Birinci Cesaret Tanımı: Cesaretin ne olduğunu iyi bilmesi gereken kişi de doğallıkla, savaş alanlarında cesaretiyle temayüz etmiş bir asker olarak Lakhes'tir. Diyaloğun bu bölümünde, Sokrates önce muhatabının ilk tanımını alır ve sonra da bu tanımı çürütür.[15] Lakhes'in cesaret tanımına göre, "savaşta görev yerini bırakıp kaçmayarak düşmanla savaşan kimse cesur biridir." Lakhes, başka Sokratik diyaloglarda olduğu üzere, bir şeyin ne olduğunu ortaya koyan, nesne tanımıyla örnek göstererek yapılan tanımı veya tanımın bizatihi kendisiyle tanımlanacak şeye ilişkin olarak örnek vermeyi birbirine karıştırır. Sokrates, bunu ve cesaretin sadece savaşta değil, fakat hayatın her alanında ortaya çıkması gereken bir erdem olduğunu göstermek için, Lakhes'in tanımına karşı çıkar ve ona dışsal ya da arızi olandan özsel olana dönmesi, tekil ve somut olandan da evrensel ve soyut olana yükselmesi gerektiğini işaret eder.

İkinci Cesaret Tanımı: Bunun üzerine Lakhes'in ikinci tanım denemesi gündeme gelir. Onun Sokrates'in bu bölümde[16] daha sonra kendisini de çürüteceği yeni tanımı "cesaretin bir tür metanet ya da sebat etme (*karteria*) olduğunu"[17] ifade eder. Onun ilk bakışta iyi bir tanımın özelliklerine sahipmiş gibi gö-

14 *Bkz., Lakhes* 189d-190d.
15 *Bkz., Lakhes* 190e-192b.
16 *Bkz., Lakhes* 192c-194b.
17 *Bkz., Lakhes* 192c.

rünen bu tanımı bu kez, birincisinin aksine kapsam yönünden çok geniş olma sıkıntısından mustarip bir tanım olarak ortaya çıkar. Başka bir deyişle, ruhun metaneti veya sebat etmesi cesaretin söz konusu olduğu bütün durumlarda ortak olsa bile, tanım cesaretin ayırt edici özelliğini ortaya koyamamaktadır. Yani cesaretin her durumda metanet olmasına rağmen, metanet her zaman cesaret olmayabilir. Zira ruhun bir şeyde sebat etmesi, bilgiyle olabildiği gibi, bilgisizlikten de olabilmektedir. Sokrates, bilgiyle birlikte olan sebat etme veya metanetten, insanın söz konusu eyleminin ortaya çıktığı nesnel koşulların ve eylemin yöneldiği amacın iyi bir şekilde ve gerektiği gibi değerlendirilmesini anlamaktadır. Ona göre biz, bilgiyle birlikte gerçekleşen metaneti saygın bir eylem olarak görürken, bilgiden yoksun sebat etmeyi veya budalaca metaneti kötü ve zararlı bir şey olarak değerlendiririz. Lakhes, Sokrates'in bütün bu söyledikleriyle attığı adımları onaylar. Durum böyle olunca, Lakhes'in tanımı belli ölçüler içinde revize edilerek, "cesaret bilgiyle olan metanettir" şekline sokulur.[18]

Sokrates, bölümün kalan kısmında revize edilmiş tanımın geçerliliğini sorgular, onu analiz ederek en nihayetinde çürütür. Buna göre, ticari amaçları uğruna yaptığı harcamaları üstün bilgisiyle hesaplayan bir kimsenin cesur bir eylem örneği sergilediği söylenemez. Veya hastasının yiyecek isteğini, tıp bilgisi gereği geri çeviren bir hekimin davranışı, cesur bir eylem olarak nitelenemez. Yine sahip olduğu strateji bilgisiyle düşmanın sayıca az olduğunun bilgisine dayanarak savaşan bir askerin de cesurca savaştığı söylenemez. Buradan çıkan sonuç açıktır: Sahip olduğu herhangi bir şeyi riske etmeyen, tehlikeye atmayan bir insanın eylemi, bilgiyle yönlendirilmiş olsa da, cesurca bir eylem sayılamaz.[19] Oysa oldukça elverişsiz koşullar altında savaşan bir askerin mücadelesi ve savaşı cesurcadır. Yine yüzme bilmeyen birisinin, birisini kurtarmak

18 *Bkz., Lakhes* 192d-e.
19 *Bkz., Lakhes* 193a.

adına düşünmeden suya atlayışını, cesurca bir eylem olarak değerlendiririz. Bütün bunlar, bizi Lakhes'in öne sürdüğü cesaret tanımının tam aksi bir noktaya götürür: "Cesaret, bilgisizce sebat etmedir." Öne sürdüğü tanımın çürütülmesini ifade eden bu noktada Lakhes'in karışık olan zihni hepten karışıp tümüyle bulanır.[20]

Bununla birlikte, düşüncenin ya da tartışmanın bu şekilde akışının sadece Sokrates'in Lakhes'in tanımını çürütme çabasını ifade ettiğini unutmamak gerekir. Sokrates'in buradaki temel hedefi Lakhes'in öne sürdüğü fakat hesabını, muhtemelen sadece sanı ya da *doksa* düzeyinde kaldığı için veremediği tanımını diyalektiğin imkânlarına dayanarak çürütmektir. Bu ise, dolayısıyla onun cesaretin bilgisizce sebat etme olduğunu gerçekten savunmuş olduğu anlamına gelmez. Bütün hayatı boyunca "erdemin bilgi olduğunu" savunmuş, etik entelektüalizminin gereği olarak tek tek her bir erdemi son çözümlemede bir bilgi formuna indirgemiş biri olarak Sokrates'in cesaretin bilgisizce metanet olduğunu söyleyebilmesi mümkün değildir. Onun burada sözünü ettiği bilgi veya kendilerinden örnekler getirdiği hekimin, tüccarın veya askerin bilgisi, bu insanların eylemlerinin ortaya çıktığı nesnel koşullarla ilgili olgu bilgisidir. Lakin nesnel koşulların bilgisine sahip olma, belli birtakım riskleri göz önünde tutma, başarı şansını araştırma, bir eylemi cesur bir eylem haline getirmeye yetmez.

Bu tür durumlarda eylemde bulunan, bir risk alsa ya da tehlikeye atılsa bile, konuya ilişkin bilgisi nedeniyle, riski ortadan kaldırarak eylemde bulunmuş olur. Bu yüzden bizim onun eyleminde algılamış olduğumuz risk, gerçekte yanıltıcı veya sözde bir risk olmak durumundadır. Bir eylemin gerçekten cesurca bir eylem olabilmesi için Sokrates açısından değer bilgisine ihtiyaç vardır.[21] Başka bir deyişle, eylem sahibinin

20 *Bkz., Lakhes* 193b-194b.

21 G. Santas, "Socrates at Work on Virtue and Knowledge in Plato's *Laches*," *Review df Metaphysics*, 22(1968-69), ss. 447.

yöneldiği hedefin, bu hedefe ulaşmak için savaşırken göze aldığı tehlikelerin değerine ilişkin bilgiye sahip olması gerekir. Buna göre kişi, öncelikle böyle bir değer bilgisine sahip olacak, bu bilgi doğrultusunda birtakım hükümler verdikten sonra da eylemde bulunacaktır. İşte ancak bu eylem, cesur nitelemesine hak kazanabilir. Bunu bize en iyi göstermiş olan kişi de, sadece düşünceleriyle değil, fakat eylemleriyle de bizzat Sokrates'in kendisidir. *Sokrates'in Savunması*'ndan da bildiğimiz üzere,[22] Sokrates kendisine verilmiş olan ölüm cezasına karşı yasa gereği alternatif bir ceza talep etmiş olsa, ölümden kurtulabilecektir. Yine, o, hapishanede ölüm cezasının infazını beklerken, dostlarının sözüne uyup hapisten kaçırılma ve böylelikle yakayı bir kez daha sıyırabilme imkânı bulmuştur.[23] Oysa herkes gibi ölümden korkan, fakat ölümle kıyaslandığında, asıl korkulması gerekenin hayatını tekzip etme, ahlaksızlık ve ruhunu kötürüm etme olduğunu bilen Sokrates, ne kendisine alternatif bir ceza istemiş, ne de hapishaneden kaçırılmayı kabul etmiştir.

Diyaloğun son bölümünde,[24] Lakhes'in kenara çekilmesinden sonra, cesaretin ne olduğunu tanımlama işinde Nikias görev üstlenir. Sokrates'ten duymuş olduğu bir düşünceyi, "insanın bildiği her şeyde iyi, bilmediği şeylerde ise kötü olduğu" düşüncesini ve bu arada cesaretin iyi bir şey olduğu tezini gündeme getiren Nikias, "cesaretin, savaşta ya da başka bir durumda, neden korkulup neden korkulmayacağının bilgisi" olduğunu öne sürer.[25] Onun söz konusu cesaret tanımı, Sokrates'in mantıksal ve felsefi olarak beklediği tanım yolunda atılmış önemli bir adım teşkil etmektedir. Çünkü tanım, genel ve soyut olduğu gibi, uzmanın teknik bilgisiyle erdeme ilişkin bilgiyi, yani olgu bilgisiyle değer bilgisini birleştirir. Bu

22 *Bkz., Sokrates'in Savunması* (çev. F. Akderin), Say Yayınları, İstanbul, 2011.
23 *Bkz., Kriton* (çev. F. Akderin), 2. Baskı, Say Yayınları, İstanbul, 2012.
24 *Bkz., Lakhes* 194c-199e.
25 *Bkz., Lakhes* 195a.

gelişmeyi gören Sokrates, ince ironisiyle arada Lakhes'in gönlünü alıp kızgınlığını giderecek fikri kurnazlık ve ustalıklar sergiledikten sonra, Nikias'ın aslında kendi cesaret tanımıyla neredeyse aynı olan cesaret tanımını çürütmeye geçer.[26] Cesaretin tanımlanması noktasında önemli bir gelişme kaydeden Nikias düşüncesinin veya tanımının hesabını verip onu yeterince savunabilecek midir? Sokrates, genel çürütme amacı çerçevesi içinde bunu belirlemek amacı güder.

Argümanın bu ilk aşamasında Sokrates, önce Nikias'ın, "cesaretin, tıpkı adalet, ölçülülük ve diğerleri gibi, erdemin bir parçası olduğunu" kabul etmesini sağlar.[27] Sonra da, her bir adımına Nikias'ın onay verdiği şu diyalektik çıkarımı ortaya koyar:

- Korkunç olan ve ümit veren şeyler, korkuya yol açan şeylerdir.[28]
- Korku, şimdi ya da geçmişe değil, fakat geleceğe ilişkindir; gelecekteki bir kötülüğün beklenmesidir.[29]
- Korkunç olan şeyler gelecekle ilgili kötülükler, kendisine ümit bağlanan şeyler ise geleceğe ilişkin iyiliklerdir.[30]

Öyleyse cesaret, geleceğe ilişkin iyilik ve kötülüklerin bilgisidir.[31]

- (Sağlık bilgisi, bir bilgi dalı olarak geçmişe, şimdiye ve geleceğe ilişkin sağlık bilgisini bir bütün olarak içeren bir bilgidir.)[32]

---

26 *Bkz., Lakhes* 195b-197e.
27 *Bkz., Lakhes* 198a.
28 *Bkz., Lakhes* 198b.
29 *Bkz., Lakhes* 198b.
30 *Bkz., Lakhes* 198c.
31 *Bkz., Lakhes* 198c. Bu, Nikias'ın 195a'da öne sürdüğü cesaret tanımının nihai versiyonu olmak durumundadır.
32 *Bkz., Lakhes* 198d.

- (Aynı şekilde, çiftçilik de geçmişe, şimdiye ve geleceğe ilişkin toprak bilgisini bir bütün olarak kapsayan bir bilgi dalıdır.)[33]
- (Askerlik de geçmişe, şimdiye ve geleceğe dair askerlik bilgisini bir bütün olarak ihtiva eden bir sanattır.)[34]
- Herhangi bir konu ya da alanda, geçmişe, şimdiye ve geleceğe ilişkin üç ayrı bilgi türü olmayıp, her üç zaman için de geçerli olan tek bir bilgi vardır.[35]

Öyleyse, cesaret yalnızca gelecek kapsamı içindeki korkunç olan ve ümit veren şeylerle ilgilenmez. Diğer bilgi dalları gibi, geçmiş, şimdi ve gelecekteki iyilik ve kötülüklerle ilgilidir.[36]

- Cesaret, zamana bağlı olmaksızın tek tek her bir iyilik ve kötülüğün bilgisidir.[37]
- Bir insan tüm iyilik ve kötülüklerle, bunların geçmişte ve şimdi nasıl meydana getirildiklerini ve gelecekte nasıl vücuda getirileceklerini bilirse, böyle bir insan erdem yönünden hiçbir eksiği olmayan mükemmel birisi olur. O, sadece cesur biri değil, fakat aynı zamanda adil, dindar, ölçülü, vs. bir insan olmak durumundadır.[38]

Öyleyse, cesaret, erdemin bir parçası değil, fakat bütünüdür.[39]

Varılan bu sonuç, Nikias'ın çıkarımın hemen başında onayladığı hükmün çelişiğidir. Bu ise, Sokrates'in diyaloğun sonuç bölümünde[40] açıklıkla gösterdiği üzere, gerek kendisinin gerekse Nikias ve Lakhes'in cesaretin ne olduğunu ortaya

33 *Bkz., Lakhes* 198e.
34 *Bkz., Lakhes* 198e.
35 *Bkz., Lakhes* 199a.
36 *Bkz., Lakhes* 199b-c.
37 *Bkz., Lakhes* 199c.
38 *Bkz., Lakhes* 199d.
39 *Bkz., Lakhes* 199e.
40 *Bkz., Lakhes* 200a-201c.

koyabilecek durumda olmadıklarının gözler önüne seren diyalektik bir kanıt olmak durumundadır.

Diyaloğun Felsefi İçeriği

Diyalogda sadece Sokratik diyaloglara özgü bir çürütme yöntemi, Sokrates'in yöntemi veya ona özgü felsefenin negatif boyutları yer almaz. Bunun dışında onun öğretisinin pozitif birtakım unsurlarıyla da karşılaşırız. Söz konusu unsurların en başında, bir kimsenin, erdemin ne olduğunu bilmeden, bir başkasına erdemli olmayı öğretemeyeceği, onu erdemli kılamayacağı düşüncesi bulunur. Yine aynı bağlamda, onun diyalogda erdemlerin birliğini savunduğunu söyleyebiliriz. Erdemlerin birliği düşüncesi ise bizi doğrudan doğruya onun etik entelektüalizmine götürür.

Sokrates'in söz konusu erdemlerin birliği öğretisine göre, insanlar erdemleri içinde bulundukları durumlara, koşullara ve faaliyet alanlarına göre, farklı adlarla adlandırırlar. Örneğin vahim bir tehlike anında, ona cesaret, insanın kendi kişiliği bakımından ölçülülük, başka insanlarla ilişkileri söz konusu olduğunda adalet adını verirler. Veya tanrılarla ilişki gündeme geldiğinde, onu dindarlık gibi farklı bir isimle adlandırsalar bile, bütün bunlar ayrı erdemler olmayıp, tüm erdemler tek bir birlik meydana getirir. Erdemlerin bu birliği, onda bilgelikle ifade edilir.

Erdemi bilgelikle özdeşleştiren Sokrates'te, erdem olan bilgi, her şeyden önce neyin iyi neyin kötü olduğuna ve ikinci olarak da insanın gerçek benliğine, *psukhe*ye, onun nihai amacına ilişkin bir bilgidir. Bilgelik nihayet, insanı aynı anda hem ahlaklı bir insan hem de bir yurttaş kılan tek tek erdemlerin bilgisinden oluşur. Örneğin cesaret adını verdiğimiz erdem, Sokrates'e göre, başıboş bir kahramanlık, anlamsız bir atılganlık ve cüretkârlık, her tehlikeyi düşüncesizce göğüsleme olmayıp, neden korkulup neden korkulmayacağına, neyin göğüslenmeye değer olup,

neden kaçınmanın iyi olacağına ilişkin bilgiden başka bir şey değildir. Gerçek cesaret, uzun vadede neden daha çok, neden daha az korkmak gerektiğine, neyin daha fazla, neyin daha az tehlikeli olduğuna ilişkin bir hesaplama, tartma ve ölçüp biçmedir. Sokrates açısından örneğin cesur asker, tehlikeyi hayatı pahasına korkusuzca karşıladığı için cesur değildir, fakat ölüm ya da sakat kalma gibi başına gelmesinden korktuğu bir şeyi, savaşın kaybedilmesi, gözetimi altında bulunan askerlerin ölmeleri, ülkesinin esaret altına girmesi gibi daha çok korktuğu bir şey uğruna göğüslediği için cesurdur. Kendisini hiç neden yokken tehlikeye atan, Sokrates'in gözünde, cesur olmaktan ziyade çılgın, bilge ve iyi olmaktan çok, aptal ve güvenilmez biridir. Gerçek cesaret, dolayısıyla korkusuzluğun değil, bilgece bir korkunun, gerçekten korkulması gereken bir şey karşısında duyulan korkunun sonucu olmak durumundadır. Cesaret, bu yüzden bilgelikten, iyi ve kötüye ilişkin bilgiden başka bir şey değildir. Bilge insan zorunlu olarak cesurdur, çünkü neyin gerçekten iyi olduğunu bildiği için, zorunlulukla daha büyük bir iyiden çok daha küçük bir iyinin kaybını göğüsler. Yalnızca ahmaklar korkaktırlar. Böyleleri daha küçük iyileri korumak adına, daha büyük iyilerin uçup gitmesine göz yumarlar. Bunu ise salt bilgisizlikten yaparlar. Korkaklık kahramanlık ya da atılganlık değil de, bilgelikten yoksun olmadır.[41]

Sokrates aynı akıl yürütmeyi ölçülülük ya da özdenetim diye tercüme ettiğimiz *sophrosune* için de kullanır. Özdenetimi, organizmanın her bir parçasının bütünün iyiliği adına denetlenmesi, tüm ihtiyaçların uyumlu bir biçimde karşılanması, her ihtiyacın hakkını tam olarak verme olarak tanımlayan Sokrates açısından, insanın kendi üzerindeki egemenliği olarak ölçülülük için gerek duyulan tek şey, bilgelik, iyi ve kötüye ilişkin bilgidir. Çünkü insan, kendisi üzerinde tam bir denetim ve hâkimiyeti, ancak kendisinin ne olduğunu, haya-

41 *Bkz.*, L. Versenyi, *Sokrates ve İnsan Sevgisi* (çev. A. Cevizci), Bursa, Sentez Yayınları, 3. Baskı, 2007, s. 121.

ta geçirilmek ve tatmin edilmek durumunda olan en temel ihtiyaçlarının, arzularının ve yeteneklerinin neler olduğunu bildiği takdirde kurabilir. Sadece bilgeliktir ki, her şeyi ahenk içinde ve gerçek düzenine göre düzenleyebilir, insan adı verilen bütünü ve onun bütün unsurlarını tek bir özgür, ölçülü ve esenlikli organizma olarak bir araya getirebilir. *Sophrosune*, iyi bir hayat ve bütünlüklü insan için, en yüksek iyi ve kötüye ilişkin pratik bir kavrayıştır. Bilge insanın zorunlulukla ölçülü olduğunu öne süren Sokrates'e göre, yalnızca budalalar ölçü ve kural tanımazlar ve onlar bunu, başka hiçbir şeyden değil fakat bilgisizliklerinden yaparlar.

Ona göre, aynı şekilde, adalet de, bir bilgidir. Adalet, insanın kendi üzerine düşeni yerine getirmesi, kendisinin en iyi ve en uygun olduğu işi yapması, herkese hak ettiğini vermesidir. Bir insan bilgeliğe, yani neyin iyi ve neyin kötü olduğuna ve kendine ilişkin bilgiye sahip olmadıkça, nasıl olur da, kendisine ait, kendisinin bir parçası olan şeyi, en uygun olan işi yapabilir? Bütüne, başkalarına ilişkin bilgiye sahip olmayan insanın başkasının hakkını verebilmesi, bütünün adaletine katkıda bulunabilmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla, bir insanı yalnızca cesur ve ölçülü değil, ancak aynı zamanda adil yapan şey, bilgeliktir.

Ahmet Cevizci
Temmuz 2012

LAKHES

* Çeviride *Plato: Laches, Protagoras, Meno, Euthydemus,* (Loeb Classical Library, No. 165) künyeli çalışma temel alınmıştır. Yunanca isimlerin yazımlarında orijinalleri muhafaza edilmiş, sadece Yunanistan, Atina gibi Türkçeye yerleşmiş olan kelimeler okunuşun akıcılığını kaybetmemesi adına Türkçeleştirilerek verilmiştir.

LYSIMAKHOS: Nikias, Lakhes! Adamın silahlarını alıp 178
nasıl dövüştüğünü gördünüz. Melesias ve ben bi-
zimle birlikte gelmenizi ve izlemenizi söylediğimiz-
de bunun nedeninden söz etmemiştik. Sizin gibi
insanlarla konuşurken bir şey saklamamak gerekir.
Bazı insanlar böylesi antrenmanlarla alay ederler, b
fikirleri sorulduğu zaman kendi düşündüklerini
söylemek istemezler. Bunun yerine karşılarındaki ki-
şinin ne düşündüğünü anlamaya çalışarak kendi dü-
şüncelerinin tersine bir şeyler söylerler. Oysa ki sizin 179
düşüncelerinizi söyleyeceğinizden eminiz, ayrıca bu
konuda doğruyu bulacağınıza da inanıyoruz.

Sizi buraya bu nedenle getirdik. Peki neden böyle uzun uzadıya bir şeyler anlatmaya başladım? Hemen açıklıyorum: Melesias ve benim birer oğlumuz var. Şu Melesias'ın oğlu Thukydides, dedesiyle aynı adı taşıyor. Bu da benim oğlum Aristeides. O da dedesiyle, yani babamla aynı isimde. Çocuklara mümkün olduğunca sahip çıkmaya çalışıyoruz. Çoğu kişi oğulları gençliğe adım attı mı onları [başıboş] bırakır. Biz bu insanlar gibi olmamak ve oğullarımızın iyi yetişmesi için elimizden geleni yapmak istiyoruz. Buna da b
şimdiden başladık. Sizlerin de oğullarınız olduğunu biliyoruz. Erdemli birer insan olmaları için her baba gibi sizler de [onlara] nasıl davranmanız gerektiğini düşünmüşsünüzdür. Eğer bunu fazla düşünmediyseniz, bu işi öyle kendi haline bırakamayacağınızı hatırlatıp, sizi çocuklarınızı yetiştirmek için bizimle birlikte hareket etmeye davet ederiz.

Bu konu nasıl aklımıza geldi? Biraz uzun olacak ama anlatmaya değer. Melesias ile birlikte yemek yeriz,
c çocuklar da bizimle aynı sofrada yer. Biraz önce söylediğim gibi sizinle açık konuşacağız. Çocuklarımıza babalarımızın savaş ve barış sırasında ülkelerine ne kadar yararlı insanlar olduklarını anlatıyoruz, fakat kendimizle ilgili pek anlatabilecek bir şeyimiz yok. İşin aslına bakarsanız bu durumdan utanıyoruz. Aslında gençken başka işlerle uğraştıkları ve bizimle ilgilenmedikleri için babalarımızı kınamadan edemi-
d yoruz. Buradan yola çıkarak çocuklarımıza kendilerine dikkat etmezlerse şan şeref kazanmadan yaşayıp gideceklerini, bilgelik elde etmeye çalışırlarsa isimlerine layık insanlar olacaklarını söyledik.

Onlar da bizi dinleyeceklerine dair söz verdiler. Onlara erdemli insanlar olmaları için neler okuma-
e ları, nelerle ilgilenmeleri gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz. Bir adam geldi ve bize, gençlere silahla dövüşmeyi öğretmenin iyi bir şey olduğunu söyledi. Biraz önce yeteneklerini sergileyen adamın ne kadar maharetli olduğunu anlattı ve kendisini görmemizi istedi. Biz de kendisinin antrenmanla-
180 rını görmek ve sizlere göstermek istedik. Hem de çocuklarımızın yetiştirilmesi konusunda birlikte hareket edebileceğimizi düşündük. Bahsedeceğimiz şey buydu. Sizden böylesi antrenmanların çocuklarımızın eğitimi için doğru olup olmayacağı konusunda ne düşündüğünüzü, gençlere yakışan başka çalışmaların olup olmadığını ve çocukların yetiştirilmesi için birlikte hareket etmek isteyip istemeyeceğinizi öğrenmek isteriz.

NIKIAS: Melesias ile geliştirdiğiniz tasarıyı onaylıyorum. en, sizinle birlikte hareket etmek isterim. Sanırım, Lakhes de aynı görüştedir.

LAKHES: Evet Nikias. Lysimakhos'un kendisinin ve b
Melesias'ın babası için söyledikleri, sadece onlar için
değil devlet işleriyle uğraşan herkes için çok doğru.
Dediği gibi böyle insanlar çocuklarını ihmal edip
evlerinin işleriyle ilgilenmezler, bütün bunlarla uğ-
raşmaktan hoşlanmazlar. Lysimakhos, bu konuda c
çok haklısın, fakat bir şeye şaşırdım, neden gençle-
rin eğitimi konusunda bize sorular soruyorsun da
şurada oturan Sokrates'e danışmıyorsun? Seninle
aynı *demos*tan.[12] Ayrıca tüm zamanını senin istediğin
şeylerin, yani gençlere uygun düşen antrenmanların
yapıldığı yerlerde geçirir.

LYSIMAKHOS: Lakhes, doğru mu söylüyorsun? Sokrates
bu işlerle mi ilgileniyor?

LAKHES: Tabii ki Lysimakhos.

NIKIAS: Evet, bunu ben de biliyorum. Geçenlerde oğlu- d
ma müzik eğitimi vermesi için Agatokhles'in yanın-
da yetişmiş Damon diye birisini buldu. Hem müzik
konusunda usta hem de gençlere yararlı konularda
güzel dersler veriyor.

LYSIMAKHOS: Sokrates, sizler de dinleyin Nikias, Lak-
hes! Bizim yaşımızdakiler gençleri fazla tanımıyor,
yaşlılık, zamanımızın çoğunu evimizde geçirmemi-
ze neden oluyor. Sophronikos'un oğlu, senin de aynı e
*demos*tan olduğun şu adama bir öğüdün varsa, söy-
lemelisin! Baban dostumdu, seninle de dost sayılırız.
Baban ölene kadar kendisiyle en ufacık bir tartışma-
mız bile olmadı. Bu arada şimdi aklıma geldi. Bizim
çocuklar evde konuştukları zaman hep Sokrates'i 181
överler. Ancak övdükleri Sokrates'in Sophronikos'un
oğlu olup olmadığını sormamıştım. Çocuklar! Bah-
settiğiniz Sokrates bu adam mı?

12 Atina'da mahallelere verilen isim.

OĞUL: Evet baba o!

LYSIMAKHOS: Sokrates! Hera adına yemin ederim ki babanın adını güzelce yaşatıyorsun. O da çok iyi bir insandı. İkimizin dost olduğunu kabul edersen beni mutlu edersin.

LAKHES: Lysimakhos! Sokrates için söylenen başka güzel
b şeyler de var. Sadece kendi babasına değil aynı zamanda ülkesine de şeref kazandırdığını gördüm. Delion yenilgisinde[13] beraberdik, eğer herkes Sokrates gibi davransaydı, emin ol ki kentimiz böyle bir yenilgi almazdı.

LYSIMAKHOS: Sokrates, sözlerine inanılır insanların seni böyle övmesi ne güzel! Bu şekilde ün kazanmış ol-
c man beni çok sevindirdi. Emin ol ki ben de senin iyiliğini isterim. Aslında daha önceden sık sık bir araya gelmemiz gerekirdi. Ama olmadı, neyse ki şimdi dostluğumuzu yenilediğimize göre, bize yardımcı ol. Çocuklarımıza yardımcı olursan, babalar arasındaki dostluk çocuklar arasında da devam etmiş olacak. Senden bunu bekliyoruz, zamanı geldikçe de hatırlatacağız. Konuya başlarken söylediklerime ne dersin? Silahla dövüşmeyi öğrenmek gençler için iyi midir?

d SOKRATES: Lysimakhos! Tamam elimden geleni yapacağım. Beni çağırdığın sürece gelmeye çalışırım. Fakat sizden daha gencim ve sizin kadar görgülü değilim. Bu nedenle öncelikle sizlerin sözlerinizi dinlemem doğru olmaz mı? Söyleyeceklerimi sizden sonra söylerim ve hepinizi ikna etmeye çalışırım. Nikias, öncelikle sizin konuşmanız gerekmez mi?

e NIKIAS: Tamam Sokrates. Bu antrenman gençler için çok yararlıdır. Hem boş zamanlarında kendilerini diğer eğlencelere kaptırmalarından iyidir, hem de güç-

13 MÖ 424 yılında Peloponnesos Savaşları'nda Atinalıların Sparta'ya karşı ağır bir yenilgi aldıkları çarpışma.

lerini artırır. Diğer çalışmalar kadar yararlıdır ve onlar kadar çaba ister. Silahla dövüş, binicilik gibi özgür bir insana çok yakışır. Çünkü galibi olmaya çalıştığımız dövüşlere hazırlık tek bir şekilde, savaş aletleri kullanılarak yapılır. Böyle yetişmiş çok sayıda insanla gerçek savaşa gidildiğinde, özellikle saflar halinde çarpışırken büyük yararlar elde edilir. Bunu öğrenmek, siperler düşer göğüs göğüse çarpışmak gerekirse, düşmanı kovalamak ya da saldıran düşmanı püskürtmek bakımından daha da çok işe yarar. Bir insan silah kullanmayı biliyorsa, bir düşmandan ya da çok sayıda düşmandan zarar görmez. Bilgisiyle her zaman üstünlük elde eder.

Ayrıca silah kullanmak, insanda başka bir bilgiyi öğrenme isteği uyandırır. Çünkü silahla dövüşmeyi bilen bir insan, ondan daha önemli bir bilgiyi, yani askerleri yönetme bilgisini öğrenmek ister. Bunu da öğrendikten sonra daha üst komutanlık bilgisi ya da stratejiyi öğrenmeye verir kendini. Kısacası, savaşla ilgili bilgilerin ve çalışmaların hepsi güzeldir, öğrenilmeye ve çaba harcanmaya değerdir. Silah kullanma bunların başlangıcıdır.

Söz etmem gereken bir şey daha var. Bu bilgi sayesinde savaşta cesaretin artar. Yine basit, ama önemli bir şey daha var: Bazen bu bilgi sayesinde insan, karşındaki güçlü düşmanın ona beslediği saygıyı artıracak güzel bir tutum kazanır. Tekrarlıyorum Lysimakhos, gençlerin silahla çarpışmayı öğrenmeleri, saydığım nedenler yüzünden güzel bir şeydir. Bu konuda Lakhes'in söyleyecekleri varsa onu da dinlemeye hazırım.

LAKHES: Nikias! Herhangi bir bilgi için öğrenilmesin demek zordur. Zira her şeyi bilmekte yarar vardır. Nikias'ın düşündüğü gibi silah kullanmak, öğreten-

lerin dediği üzere gerçek bir bilgiyse, onu da öğrenmek gerekir. Ancak bir bilgi değilse ya da bize anlatılanlar abartılıysa ve çok da önemli bir bilgi değilse, o halde neden bu işle uğraşmalıyız? Neden böyle düşünüyorum? Bence bu bilginin bir değeri olsaydı Lakedaimonialılar da bunu umursarlardı. Onlar savaşta
183 üstün olmalarını sağlayacak bilgileri ve antrenmanları araştırmakla uğraşırlar. Hatta tüm yaşamlarını bununla geçirirler. Lakedaimonialıların bu bilginin değerini anlamadıklarını varsayalım. Gelgelelim, bunu öğretenler bu tür bilgilere diğer Yunanlılar arasında en çok Lakedaimonialıların önem vereceklerini ve bu işi öğreten bir insanın diğer ülkelerde epeyce para kazanacağını düşünürlerdi. Durum aynı bizim ünlü tragedya şairlerimizin her yerde çok para kazanmalarına benziyor. İyi tragedya yazabilen bir in-
b san, kalkıp Attika'nın etrafında kent kent dolaşmaz, bunun yerine oyunlarını bizim karşımızda oynatır ve çok da doğru yapar. Silahla dövüş konusunda usta olan insanlar da Lakedaimonia'ya gitmiyorlar, bunun yerine onlardan çok daha zayıf ülkelere gidip yeteneklerini oralarda gösteriyorlar.

Lysimakhos, bu insanların çoğunu işlerini ya-
c parken gördüm, ne değerde olduklarını biliyorum. Tanrı'nın işine bakın ki uzun süre boyunca silah kullanmayı öğrenen hiç kimse savaşta kendisini gösteremedi. Diğer konularda ün kazananlar, hep işlerinin gereğini hakkıyla öğrenenlerden çıkar, burada ise işler tersine gidiyor. Örneğin biraz önce yanımda Stesileos diye bir adam vardı. Kalabalığın önüne çıktı ve konuşmasını kendisini en güzel sözlerle överek bitirdi. Onun nasıl birisi olduğunu başka bir yerde
d anlamıştım, çünkü o gün gerçekten de dövüşüyordu ve kendisini istemeden öne çıkarmıştı.

Bir gemide askerdi. Gemisi bir yük gemisine yaklaştı. Stesileos mızrağın ucuna taktığı orakla savaşıyordu. Başkalarından usta olduğu için silahı da daha iyi olmalıydı. Diğer şeyleri boş verelim, size sadece oraklı mızrağın başına gelenleri anlatacağım. Savaş sırasında orak düşman gemisinin iplerine takıldı. Stesileos e
kurtarmak için uğraştı ama başaramadı. Bu arada gemiler birbirlerinin yanından geçiyorlardı. Stesileos ise mızrağını bırakmıyor ve geminin bir ucundan diğer ucuna koşturuyordu. En sonunda bizim geminin yanından geçen nakliye gemisi mızrakla beraber Stesileos'u da sürüklemeye başladı. Mızrak 184
Stesileos'un elinden kaydı ve sapının en ucuna geldi. Yük gemisindekiler ona gülüyor ve kendisini alkışlıyorlardı. En sonunda karşı gemiden birisi bir taş attı, taş Stesileos'un ayağının dibine düştü. Stesileos da taşı almak içim hamle yapınca mızrağı bıraktı. Daha sonra bizim gemideki askerler de düşman gemisine saplanmış mızrağı görüp güldüler. Nikias'ın dediği gibi bu sanatın bir değeri olabilir ama ben size gördüğüm şeyi anlattım.

Biraz önce söylediğim şeyi tekrarlayacağım: Bu b
bilginin ya bir değeri yoktur ya da o, bir bilgi değildir lakin onu bilgi gibi göstermek istiyorlar. Bence bilgi olsa da öğrenmeye değecek bir şey değil. Bana kalırsa bu bilgiyi elde ettiğini sanan bir insan korkak biriyse, bu, onun ne olduğunu ortaya çıkarır. Eğer bu adam cesur bir adamsa, kendisine dikkatle bakanlar hiçbir şeyi atlamayacakları için, en ufak yanlışlık bile ağır sözlerle karşılanır. Çünkü böylesi şeyleri bildiği id- c
diasında bulunan insanlar, diğer insanların kıskançlığına uğrarlar; diğerlerinden daha cesur olmayan bir insan da kendisinde bu bilginin olduğunu iddia ederse, komik duruma düşer. Evet Lysimakhos, bu

bilginin değeri hakkında böyle düşünüyorum. Ama biraz önce söylediğim gibi şurada oturan Sokrates'i boşlama. Ona da bu soruyla ilgili ne düşündüğünü sor.

LYSIMAKHOS: Sokrates, yanıt ver bana. Hangisinin doğ-
d ru, hangisinin yanlış olduğunu anlayabilmek için fikrine ihtiyacımız var. Nikias ve Lakhes aynı şeyi söyleseydi o kadar gerek kalmazdı. Ancak gördüğün gibi Lakhes ve Nikias birbirlerinden tamamen farklı şeyler söylüyorlar. Senin de görüşlerini dinleyip hangisiyle aynı düşüncede olduğunu öğrenmek çok yerinde olacak.

SOKRATES: Lysimakhos, anlamadım. Çoğunluk ne derse onu mu kabul edeceksin?

LYSIMAKHOS: Tabii ki Sokrates! Hem başka ne yapabilirim ki?

SOKRATES: Melesias, sen de mi aynı düşüncedesin? Bu-
e rada beden eğitiminden konuşsak ve senin çocuğun için hangi çalışmaların yararlı olduğuna kafa yorsak, çoğunluğun fikrini mi dinlersin yoksa iyi bir beden eğitimi öğretmeninden ders almış, onunla çalışmış bir insanın görüşlerine mi önem verirsin?

MELESIAS: Sokrates! Tabii o insanın düşüncelerini dinlerim.

SOKRATES: Dördümüzden daha çok ona güvenirsin, değil mi?

MELESIAS: Elbette.

SOKRATES: Bence hakikati bulabilmek için, sayının değil de bilginin önemi vardır.

MELESIAS: Çok doğru.

SOKRATES: O halde burada üzerine konuştuğumuz konudan anlayan birisi var mı, öncelikle buna bakalım.
185 Eğer böyle birisi varsa, o diğerlerinden farklı bile konuşsa, onu dinlemeliyiz. Eğer burada böyle birisi

yoksa, başka yerlerde aramalıyız. Sen ve Lysimakhos bu konunun önemsiz mi olduğunu sanıyorsunuz? En büyük zenginliğinizi ortaya koymuyor musunuz? Bir oğulun iyi ya da kötü yetişmesi, babaların evinde işlere iyi ya da kötü bakılması demektir. Her şey onların eğitimine bağlıdır.

MELESIAS: Haklısın.

SOKRATES: O halde, bu konuyu uzun uzadıya düşünmek gerekir.

MELESIAS: Tabii ki.

SOKRATES: Biraz önce bahsettiğim konuya geri dönelim. b
Örneğin hangimizin güreşten daha iyi anladığımızı öğrenmek istesek, ne yaparız? Hangimiz bu konuda çalışmışsa, hangimizin bu alanda iyi öğretmenleri olmuşsa, bu konuyu en iyi onun bildiğini söyleriz, değil mi?

MELESIAS: Evet.

SOKRATES: Öncelikle bilgiyi öğretecek insanlarda ne arıyoruz, buna bakalım.

MELESIAS: Anlayamadım.

SOKRAYES: Şöyle söylersek daha iyi anlaşılabilir: İlk baştan bu yana, bahsedilen konuda hangimizin öğretmenleri olduğunu ve daha iyi yetiştirildiğini araştırıyoruz, ancak o şeyin ne olduğu üzerine ko- c
nuşmadık.

NIKIAS: Sokrates! Bu da ne demek? Silahla dövüşmekten bahsetmiyor muyuz? Gençler bunu öğrenmeli mi yoksa öğrenmemeli mi, tartıştığımız konu bu.

SOKRATES: Tamam Nikias! Eğer göz için bir merhemin ona sürülüp sürülmemesini tartışsak, üzerine konuştuğumuz şey merhem mi yoksa göz mü olur?

NIKIAS: Tabii ki gözdür.

SOKRATES: Yine ata gem vurup vurmamak gerektiği ya d
da bunu ne zaman yapılacağından söz ettiğimizde,

gem hakkında değil de at hakkında konuşuyoruzdur, değil mi?

NIKIAS: Doğru.

SOKRATES: Yani iki şeyden birini diğerinden dolayı düşünüyorsak, asıl konu o değildir.

NIKIAS: Tabii ki.

SOKRATES: O halde danışılan insanın asıl amacımız olan şeyde yetkisi var mı, buna bakmalıyız.

NIKIAS: Haklısın.

SOKRATES: Şimdi biz bir bilgiyi gençlerin manevi eğitimi açısından inceliyoruz, değil mi?

NIKIAS: Evet.

SOKRATES: Yani ruhun eğitiminde kim daha ustadır, ruha kim iyi bakıp onu gözetebilir ve bu konuda kimin iyi öğretmenleri olmuştur? İncelememiz gereken konu bu.

LAKHES: Ama Sokrates! Bazı sanatlarda kimi insanlar, hiçbir ustaları olmamasına rağmen, ustası olanlardan daha ileri gitmişlerdir, böyle insanlar hiç görmedin mi?

SOKRATES: Lakhes! Gördüm tabii ama istedikleri kadar sanatlarında iyi olduklarını söylesinler, yine de onlara inanmazsın. İnanmak için kendi elleriyle yaptıkları birkaç güzel eser göstermeleri gerekir.

LAKHES: Bu da doğru.

SOKRATES: Lakhes! Kısacası eğer Nikias, Lysimakhos ve Melesias çocuklarının ruhlarını mümkün olduğunca iyi bir şekilde yetiştirmek istedikleri için bizimle bu konuyu konuşma arzusu gösterdiklerini ifade ediyor ve biz de onlara bu konuda yardımcı olabileceğimizi söylüyorsak, kimlerden ders aldığımızı söylememiz gerekir. Öğretmenlerimizin iyi insanlar olduklarını, çok sayıda gencin ruhunu geliştirip bilgilerini bizimle paylaştıklarını anlatabilmeliyiz. Yapmamız gereken

budur. Eğer aramızdan birisi öğretmeni olmadan bir şeyler başardığını söylüyorsa, bunu bize ispatlasın. Atinalı ya da yabancı, özgür ya da köle fark etmez, onun kimleri yetiştirip iyi insanlar haline getirdiğini anlatması gerekir. Bunların hiçbirini yapamıyorsak, o zaman dostlarımıza söyleyelim, başkalarına gitsinler. Böylece bizler de onların oğullarına, yani en sevdiğimiz insanlara yanlış yapıp ağır bir suç işlemiş olmayız.

Lysimakhos, Melesias! Size kendimden bahsedeyim. Bana kimse bu konularda bir şey öğretmedi ama bu işlere gençliğimden bu yana ilgi duydum. Beni yetiştirebileceklerini söyleyen Sofistlere ödeyecek param yoktu. Onların sırlarını tek başıma bulmaya da gücüm yetmez. Eğer Nikias ya da Lakhes bunu bulduysalar ya da öğrendiyseler, hiç şaşırmam. Ne de olsa benden daha zenginler. Bunu öğretebilecek bir öğretmen bulabilirlerdi. Ayrıca benden daha yaşlıların, bu bilgiyi kendi başlarına öğrenmeye zamanları olmuş olabilir. Bu nedenle bir genci yetiştirmeyi becerebileceğimi sanmam. Zaten bu işlerden anlayanlar böyle olduğuna inanmasalar, gençler için neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda bu kadar net konuşmazlardı. Söyledikleri şeye itiraz etmem, ama aralarında anlaşamamalarına şaşırıyorum.

Lysimakhos, bu yüzden senden bir şey istiyorum. Biraz önce Lakhes sana bu soruyu bir de bana sormanı söylemişti. Şimdi de bana kalırsa Nikias ve Lakhes'e sorarsın. Onlara sorman gereken şeyler var. Şöyle söyle onlara: "Sokrates bu işlerden anlamadığını ve kimin doğru söylediğini bilmediğini söylüyor. Çünkü bu konuda ne bir öğretmeni olmuş ne de kendisi bir şey bulabilmiş. Lakhes, Nikias! Eğitim konusunda hanginiz daha ustasınız? Hangi ünlü in-

sanların yanında bulundunuz? Bilginizi bir öğretmenden mi öğrendiniz, yoksa başka bir yolla mı
187 edindiniz? Öğretmeniniz varsa isimleri neydi? Bu konuda bilgi veren başka kimler vardı? İsimlerini söylerseniz, devlet işleri nedeniyle boş zamanımız olmadığından, bu insanların yanına gidelim. Onlara para verelim, yalvaralım ya da hem para verip hem yalvararak çocuklarımızla ilgilenmelerini ve atalarının isimlerini kirletip kötü insanlar olmalarını engelleyelim. Eğer bir öğretmen yoksa ve kendi kendinizi yetiştirdiyseniz, sizin kimleri eğitip iyi insanlar yaptığınızı söyleyin. Ancak eğitim alanındaki ilk denemenizse, unutmayın ki bu tehlikeli bir iştir.
b Bu denemeyi Karialı[14] biri üzerinde değil kendi çocuklarınız ve dostlarınızın çocukları üzerinde yapacaksınız. Şöyle bir atasözü vardır: "Şarap küpü yaparak çömlekçiliğe başlanmaz." Siz de bu duruma düşmeyin. Şimdi durumunuzun ne olduğunu açıklayın. Evet Lysimakhos, bunu sor.

c LYSIMAKHOS: Bence Sokrates haklı. Bu konularda size bazı sorular sorulmasına, sorulan sorulara cevap vermeye razı olmak size kalmış bir şey. Lakhes, Nikias! Melesias ve ben Sokrates'in söylediklerine yanıt vermenizi çok isteriz. Daha önceden söylediğim gibi, sizleri buraya çağırma nedenimiz bu işlerle uğraştığınızı düşünmemizdi, bu nedenle mutlaka bu konuyu düşünmüşsünüzdür. Sizin de bizim gibi, eğitim alması gereken yaşta çocuklarınız var. Çekinecek bir
d şeyiniz yoksa bu konuda ne düşündüğünüzü söyleyin ve Sokrates ile bu konuyu tartışın. Sokrates gerçekten de çok haklıydı. En değerli şeylerimiz hakkında konuşuyoruz.

14 Güney Batı Anadolu'da yaşayan Karialılar, hayatlarını paralı askerlik yaparak kazandıkları için Yunanlılar tarafından küçümsenmekteydiler.

NIKIAS: Lysimakhos! Sen gerçekten de Sokrates'i sadece babası üzerinden tanıyormuşsun. Onunla hiç görüşmemişsin ya da kendisini, o daha çocukken babasıyla birlikte geldiği tapınakta veya toplantılarda görmüşsün. Besbelli ki büyüdüğünden bu yana onunla hiç görüşmemişsin. e

LYSIMAKHOS: Neden böyle söyledin Nikias?

NIKIAS: Çünkü bilmediğin bir şey var. Sokrates'in bir akrabası ya da tanıdığı onunla konuşmak için yanına geldiğinde, Sokrates konu ne olursa olsun lafı dolaştırıp onu kendi içindekileri söylemeye, daha önceden ve şimdi nasıl yaşadığını anlatmaya zorlar. Bir kere 188
konu açıldıktan sonra da, Sokrates onu sonuna kadar zorlamaya devam eder. Ben bu duruma alışığım. Konuşmaya başladığımızda bu duruma katlanmak gerektiğini ve ondan hiçbir şekilde kurtulamayacağımı bilirim. Yine de onunla görüşmeyi severim Lysimakhos! Çünkü neyin iyi neyin iyi olmadığının gösterilmesi kötü bir şey değildir. Bence insan bun- b
dan kaçınmaz ve yaşlandıkça daha akıllı olacağını düşüneceğine, Solon'un[15] şu sözlerine uygun davranır: "Yaşadıkça öğren!" İşte bu nedenle Sokrates'in sorgulaması benim için yeni bir şey değil. Hem hoşuma da gider, zaten kendisi buradayken lafın gençlere değil dönüp dolaşıp bize geleceğini biliyordum. c
Tekrarlıyorum, benim Sokrates ile konuşmaya bir itirazım yok ama Lakhes'in de fikrini almak gerekir.

LAKHES: Nikias! Böylesine sohbetler hakkında bir, daha doğrusu iki tür düşüncem vardır. Bazen onları ister, bazen de onlardan kaçar gibi görünüyorum. Fikirlerini açıkça söyleyen, akıllı bir adamın gerçek bir bilgi ya da onur hakkında konuştuğunu dinlerken, sözlerin d

15 Yaklaşık MÖ 640-560 yılları arasında yaşamış olan Solon, Atina demokrasinin temelleri olarak kabul edilebilecek olan kanunları yapmıştı.

ve söyleyen kişinin ne kadar birbirine yakıştığını görürsem, bundan o kadar çok hoşlanırım. Bu haldeki bir insan benim gözümde, lirin tellerinde en güzel şarkıyı çalan ve aynı anda yaşamı ve sözleri birbirine uydurup en güzel ahengi yaratan kimsedir. O kişi ki şarkılarını Ionia, Frigya ya da Lidya şivesiyle değil de, Yunan şivesiyle yani Dor şivesiyle söyler. Bu in-
e san konuşmaya başladığında, keyfim o kadar yerine gelir, o kadar içten dinlerim ki, sohbetten hoşlanan bir insan olduğum düşünülür. Lakin eylemleriyle sözleri birbirini tutmayan bir insan beni yorar, söyledikleri ne kadar güzel olursa olsun, beni sıkar. İşte bu durumda da sohbetten hoşlanmayan bir insan olduğum düşünülür.

Sokrates'in nasıl konuştuğunu bilmiyorum. Ama kendisini iş başında gördüm ve değerini anladım.
189 Bence güzel konuşuyor ve bu özüne uygun. Bunu becerebildiğine göre, onu dinleyelim. Böyle bir insan tarafından sorgulanmak güzel bir şey. Hem ben de öğrenmekten çekinmem. Bu konuda bir farkla Solon'un dediği gibi düşünüyorum. Şu yaşlılığımda birçok şey öğrenmeye hazırım, yeter ki öğreten değerli bir insan olsun. Öğreten insanın iyi bir in-
b san olmasını isteme nedenim, kendisini dinlemekten hoşlanmazsam eğer, kendime kalın kafalı biri dedirtmemek içindir. Fakat öğreten kişi gençmiş, ünlüymüş, ünsüzmüş burası beni ilgilendirmez. Sokrates, haydi istediğin gibi öğret, istediğini sor, ben de bildiklerimi sana öğretirim. Benim yanımda tehlikeye atılıp cesaretini gösterdiğin gün sana çok
c saygı duymuştum. Şimdi de yaşlarımıza bakma ve istediğin gibi konuş.

SOKRATES: Sizlerin birlikte araştırmaktan kaçınacak insanlar olmadığınızı görüyorum.

LYSIMAKHOS: Sokrates! Bu hepimizin işi. Hepimizin deme nedenim, senin de bizlerden birisi olman. Kendini benim yerime koy ve kendi çocuklarının iyiliği için Nikias ve Lakhes'e neler sormamız gerektiğini düşün. Konuşup tartışın. Ben artık yaşlandım, soracağım soruların çoğunu unutuyorum. Konuşmaları dinlerken araya başka şeyler girerse iyice şaşırıyorum. Haydi bu konuyu siz tartışın. Ben sizi dinlerim, verdiğiniz karara Melesias ile birlikte uyarız. d

SOKRATES: Nikias, Lakhes! Lysimakhos ve Melesias'ın sözlerini dinlemeliyiz, değil mi? Biraz önce eğitim alanında kimlerden ders aldığınızı konuşalım demiştik. Bunun yararı olur elbette ama başka bir yol daha var. Bence bu yolla da aynı yere varırız. Hem e de konunun özüne eğilmiş oluruz. Bir şey bir başka şeyle birleştiği zaman daha iyi bir şey elde ettiğimizi bilirsek ve onları birleştirebiliyorsak, bilinmesi en kolay şeyin yani o ikinci şeyin ne olduğunu biliyoruz demektir. Söylediğimi tam anlayamamış olabilirsiniz. Şöyle söylesem daha iyi olacak: Gözler ve görme 190 birleştiği zaman, bunun daha iyi olduğunu biliyorsak ve onları birleştirebiliyorsak, en kısa yolunu bildiğimiz görmeyi de biliyoruz demektir. Çünkü görme ya da duymanın ne olduğunu bilmiyorsak, bize görme ve duymayı elde etmenin en iyi yolunun ne olduğu sorulduğunda, gözler ve kulaklar için danışılabilecek bir hekim olduğumuz söylenemez. b

LAKHES: Haklısın Sokrates.

SOKRATES: Lakhes! Şimdi de benzeri bir şeyle karşı karşıya değil miyiz? Lysimakhos ve Melesias bize, çocuklarının ruhlarına erdem kazandırmanın en iyi yolunun ne olduğunu soruyorlar.

LAKHES: Doğru.

c SOKRATES: O halde öncelikle erdemin ne olduğunu bilmek gerekmez mi? Erdemin ne olduğunu bilmiyorsak, onu elde etmenin en iyi yolunu söylememize ihtimal var mıdır?

LAKHES: Tabii ki Sokrates, böyle bir şey olamaz.

SOKRATES: Lakhes, bu durumda bizler erdemin ne olduğunu bildiğimizi savunuyoruz demektir.

LAKHES: Tabii biliyoruz.

SOKRATES: Bir şeyin ne olduğunu biliyorsak, onu söyleyebiliriz, değil mi?

LAKHES: Kesinlikle.

SOKRATES: Erdemi hemen bütünüyle araştırmayalım,
d zaten bu büyük bir iş olur. Şimdilik erdemin bölümlerinden birisine bakalım. Bununla ilgili yeterince bilgili olup olmadığımızı inceleyelim. Bu, daha kolay olacaktır.

LAKHES: Nasıl istersen Sokrates.

SOKRATES: Erdemin bölümlerinden hangisine bakacağız? Silahla dövüş hangi kısımla ilgiliyse, ona bakacağız. Herkes bunun cesaretle ilgili olduğunu düşünür.

LAKHES: Evet, herkes böyle der.

SOKRATES: Lakhes, o halde önce cesaretin ne olduğunu söylemeye çalışmalıyız. Antrenman ya da eğitimle
e cesaret gençlere aşılanabilir mi? Sonra da buna bakarız. Evet, önce soruma yanıt ver: Cesaret nedir?

LAKHES: Sokrates! Bunu söylemek zor değil. Bir insan savaş sırasında yerinden kımıldamadan savaştıysa, ona cesur denir.

SOKRATES: Tamam Lakhes! Ancak soruma yanıt vermeyip başka bir şey söyledin. Fakat hata bende, soruyu düzgün sormadım.

LAKHES: Sokrates! Ne demek istedin?

91 SOKRATES: Elimden geldiğince anlatmaya çalışacağım. Söylediğin kişi, yani yerinden kımıldamadan savaşan adam, elbette cesurdur.

LAKHES: Tamam, ben de öyle söyledim zaten.

SOKRATES: Doğru. Ancak yerinde kalmayıp düşmanla, gerileyerek savaşan kişiye ne denir?

LAKHES: Gerileyerek mi?

SOKRATES: Örneğin İskitler. İskitlerin düşmanlarıyla kaçarken de, hücum ederken olduğu kadar iyi savaştıkları anlatılır. Homeros, Aineias'ın[16] atlarını överken "kovalarken de kaçarken de hızlı giderlerdi," der. b
Aineias'ın kaçışta usta olduğunu ve bunu önceden planlayabildiğini söylerdi.

LAKHES: Sokrates, Homeros haklı. O, arabalardan, sen de İskit atlılarından söz ediyorsun. İskit atlıları dediğin gibi savaşırlar ama Yunan piyadeleri de benim dediğim gibi dövüşürler.

SOKRATES: Belki de sadece Lakedaimonia piyadesi farklıdır. Anlatılanlara göre Plataia'da[17] Perslerin hafif c
kalkanlılarını görünce bulundukları yerde savaşmayı uygun bulmayarak kaçmışlar ve ardından Perslerin düzeni bozulduğunda geri dönerek, savaşı atlılardan öğrendikleri yöntemle kazanmışlar.

LAKHES: Haklısın.

SOKRATES: Daha önce de söylediğim gibi, hata bende. Soruyu iyi bir şekilde soramadığımdan, sen de iyi d
bir şekilde yanıtlayamadın. Öğrenmek istediğim şey şuydu: Sadece piyadelerde değil, tüm askerlerdeki cesaret nedir? Yalnızca savaşanlarınkinde değil, fakat denizin tehlikelerine göğüs gerenlerin, hastalık, yoksulluk ya da siyaset nedeniyle yaşadıklarına cesurca katlananların davranışlarında da karşımıza çıkan cesaret nedir? Şunu da ekleyelim: Sadece acı

16 Homeros'un *İlyada*'sında Troyalıların yanında savaşa katılan ve yenilginin ardından kaçtığı iddia edilen savaşçı. Vergilius'un *Aeneas* destanında ise kahramanın Troya'dan kaçışından sonra yaşadıkları ve Roma'ya gelip Roma kentini kurması konu edilmektedir.

17 MÖ 479 yılında Atinalıların Persleri mağlup ettikleri çarpışma.

ya da korkuya karşı durmanın dahil olduğu cesaret
e nedir? Kaçmak ya da direnmekle gösterilen cesaret nedir? Kaçanlar arasında da bir sürü cesur insan vardır, değil mi Lakhes?

LAKHES: Sokrates! Tabii ki birçok cesur insan vardır.

SOKRATES: Yani bu insanların hepsi cesur. Ancak bazıları acıya, bazıları zevke karşı cesur, bazıları nefsine hâkim olabilirken, bazıları korkak değildir, bazılarıysa korkaktır.

LAKHES: Evet.

SOKRATES: Sana bu iki şeyi soruyorum. Tüm insanlarda olan cesaret nedir? Bana bunu söylemeye çalış. Söylediğimi anlamadın mı?

LAKHES: Tam anlayamadım.

192 SOKRATES: Başka bir şekilde anlatacağım. Sana hızın ne olduğunu sorsam, koşuda, kithara çalmakta, konuşmakta ya da başka şeylerde hızın olduğunu söylersin. Neredeyse tüm işlerimizde, ellerimizi, bacaklarımızı, ağzımızı, sesimizi, aklımızı kullanmamızda hızdan söz edebiliriz, değil mi?

LAKHES: Haklısın.

SOKRATES: Eğer birisi bana, bu şeylerdeki hızdan ne
b anladığımı sorsa, ona şöyle derim: "Ses, koşu ya da diğer şeylerde kısa zamanda çok şey başarmaktır."

LAKHES: Doğru söylemiş olursun.

SOKRATES: Lakhes, sen de cesaretin ne olduğunu söylemeye çalış. Zevk, acı ya da biraz önce saydığımız şeylerde olan cesaret nedir?

c LAKHES: Ne olduğunu bütün durumları hesaba katarak söylemek gerekiyorsa, onun ruhun metaneti[18] olduğunu diyebiliriz.

18 Söz konusu Grekçe sözcük karteriadır. Karteria, metanet, sebat etme ve dayanıklılık anlamına gelir.

SOKRATES: Onun sorumuza yanıt olabilmesi için hepsini kapsaması gerekir. Lakhes, şimdi şunu soruyorum: Her türlü metaneti cesaret olarak kabul etmezsin. Sana göre cesaretin, güzel bir şey olduğundan eminim.

LAKHES: Tabii ki en güzel şeylerden biridir.

SOKRATES: Ancak güzel olan, akılla birlikte olan metanet değil midir?

LAKHES: Kesinlikle.

SOKRATES: Peki, çılgınlıkla birlikte geleni de kötü değil midir? d

LAKHES: Doğru.

SOKRATES: Zararlı olan bir şeye güzel denilebilir mi?

LAKHES: Denilmez Sokrates.

SOKRATES: O halde böyle bir metanete cesaret demeyeceksin, çünkü cesaret güzeldir, fakat böylesi güzel değildir.

LAKHES: Haklısın.

SOKRATES: O halde sana göre cesaret, akıllıca metanettir.

LAKHES: Bence de.

SOKRATES: Peki, nasıl akıllıca olur? Her durumda akıllıca mıdır? Örneğin bir insan para harcadığı zaman, e daha fazla kazanacağını bildiği için akıllıca para harcamaktan çekinmiyorsa, buna cesaret denir mi?

LAKHES: Tabii ki denmez.

SOKRATES: Örneğin bir hekim, oğlu ya da başka birisi hastalanmış ve ondan [hastalığına iyi gelmeyecek] bir yiyecek ya da içecek istemişse, hekim yumuşamak yerine karşı çıkıyor ve bu isteği yerine getirmiyor.

LAKHES: Bu da cesaret değildir. 193

SOKRATES: Bir insan savaşa gitmiş, cesaret gösteriyor, akıllıca savaşıyor, kendi askerlerinin sayıca daha fazla ve düşmanın daha güçsüz olduğunun farkında,

bulunduğu yer de uygun. Böyle bir akıllılık gösteren insan mı daha cesurdur yoksa düşman tarafında bulunan ve bu adama saldıran kişi mi?

b LAKHES: Bence düşman tarafından saldıran daha cesurdur.

SOKRATES: Ancak o da diğeri kadar akıllıca davranmıyor.

LAKHES: Evet.

SOKRATES: Bu durumda sana göre, süvari savaşında ata binmeyi iyi bilmesine güvenerek cesaret gösteren kişi, ata binmeyi bilmeden cesaret gösteren kişiden daha az cesurdur.

LAKHES: Bence evet.

c SOKRATES: Sapan ya da yay kullanmayı bildiği için cesaret gösteren için de aynı durum geçerlidir.

LAKHES: Tabii ki.

SOKRATES: Bir kişiden kuyuya inip suya girmesi istendi. Bu işi hiç bilmeyen birinin suya girmesi durumunda bilenlerden daha cesur olduğunu mu söyleyeceksin?

LAKHES: Elbette Sokrates! Başka ne denir?

SOKRATES: Böyle düşünülürse, başka bir şey söylenemez.

LAKHES: Sokrates! Ben böyle düşünüyorum.

SOKRATES: Lakhes, bu insanların tehlikeye atılmakta gösterdikleri cesaret, işi bilenlerinki kadar akıllıca bir cesaret değil.

LAKHES: Ne olmuş!

d SOKRATES: Biraz önce akılsızca cesaretin çirkin ve zararlı olduğunu söylemedik mi?

LAKHES: Söyledik.

SOKRATES: Cesaret de güzeldir demiştik.

LAKHES: Doğru.

SOKRATES: Şimdiyse bunun tersine çirkin olan şeye cesarettir diyoruz.

LAKHES: Evet.

SOKRATES: Sence bu şekilde doğru düşünülmüş olur mu?

LAKHES: Hayır Sokrates. Bu doğru bir düşünce değil.

SOKRATES: Lakhes! Bu durumda senin söylediğin gibi e
söylüyorum, ikimizin de Dor şivesine uygun sözleri yok. Çünkü söylediklerimiz ve yaptıklarımız arasında uygunluk bulunmuyor. Yaptıklarımıza bakılsa cesur olduğumuz düşünülür ancak söylediklerimizi duyan öyle demez.

LAKHES: Çok haklısın.

SOKRATES: İçinde olduğumuz durumu beğeniyor musun?

LAKHES: Hiç beğenir miyim?

SOKRATES: O halde sözlerimizin en azından bir kısmına uygun davranalım.

LAKHES: Hangi sözlerin, hangi kısmına?

SOKRATES: Bizi cesur davranmaya çağıran sözlere. Cesur 19
davranalım ve araştırmamızı devam ettirelim. Eğer bunu yapmazsak, araştırma yapmadığımız için cesur olmadığımız düşünülerek bizimle alay edilebilir. Çünkü çoğu durumda metanet ile cesaret aynı şeydir.

LAKHES: Sokrates, devam etmeye hazırım. Aslında böylesi konuşmalara alışık değilim ama yine de tartışmak istiyorum. Kafamdan geçenleri istediğim gibi söyleyememek beni sinirlendirdi. Bana göre cesaretin ne olduğu- b
nu biliyorum fakat biraz önce bir şekilde kafam karıştı ve istediklerimi toparlayıp söyleyemedim.

SOKRATES: Tamam. İyi bir avcı avının peşini bırakmaz, değil mi?

LAKHES: Tabii ki.

SOKRATES: İstersen Nikias'ı da ava çağıralım, belki bizden daha fazla söyleyecek şeyi vardır.

c LAKHES: Olur gelsin.

SOKRATES: Haydi Nikias! Dostların tartışmanın azgın dalgalarında kayboldular ve nereye gideceklerini bilmiyorlar. Biz çözümün varsa, yardıma gel. Ne kadar zor durumda olduğumuzu görüyorsun. Sence cesaret nedir? Bunu söylersen hem bizi sıkıntıdan kurtarırsın hem de düşünceni söz kalıbına dökerek kuvvetlendirmiş olursun.

NIKIAS: Sokrates. Bence cesaretin ne olduğunu tam olarak söyleyememenizin nedeni, biraz önce bahsettiğin doğru düşünceyi kullanmamaktan kaynaklanıyor.

d SOKRATES: Nikias, neydi o?

NIKIAS: Defalarca söyledin. Herkes bildiği şeylerde iyi, bilmediklerinde kötüdür dersin.

SOKRATES: Haklısın Nikias.

NIKIAS: O halde, cesaretli insan bilgiliyse iyi biridir.

SOKRATES: Duydun mu Lakhes?

LAKHES: Duydum da ne demek istediğini anlamadım.

SOKRATES: Ben sanırım anladım. Bence cesaretin bir tür bilgi olduğunu söylüyor.

LAKHES: Sokrates! Nasıl bir bilgi bu?

e SOKRATES: Bana değil ona soruyorsun, değil mi?

LAKHES: Tamam ona soracağım.

SOKRATES: Nikias, sence cesaret nasıl bir bilgidir? Sanırım flüt çalan kişinin bilgisi değildir.

NIKIAS: Tabii ki.

SOKRATES: Kithara çalanın bilgisi de değildir.

NIKIAS: Elbette.

SOKRATES: Peki, nasıl bir bilgi?

LAKHES: Güzel sordun Sokrates! Bu bilginin neyin bilgisi olduğunu söylesin.

195 NIKIAS: Lakhes! Bu savaşta ya da başka bir yerde nelerden kaçıp neleri göze almak gerektiğini gösteren bilgidir.

LAKHES: Anlamsız bir söz Sokrates.
SOKRATES: Neden Lakhes?
LAKHES: Çünkü bilgi ve cesaret birbirlerinden farklı şeylerdir.
SOKRATES: Nikias, bu görüşte değil.
LAKHES: O yüzden de saçmalıyor.
SOKRATES: O halde, kendisine doğruyu söyle.
NIKIAS: Sokrates, Lakhes kendisi saçmaladığı için beni de saçmalıyormuş gibi göstermek istiyor.
LAKHES: Doğru Nikias, saçmalıyorsun. Bunu sana göstermeye çalışacağım. Önemli bir şey söylemiyorsun. Örneğin hastalıklarda nelerden korkulacağını hekimler bilir, değil mi? Sana göre cesur insanlar bunu bilirler mi, yoksa hekimler mi cesur insanlardır?
NIKIAS: Bundan söz etmiyorum.
LAKHES: Çiftçiler için de aynı şeyi söyleyemezsin. Onlar çiftçilik konusunda nelerden korkulması gerektiğini bilirler. Diğer işçiler de kendi işlerinde nelerden korkulacağını ya da nelere güvenileceğini bilirler. Ama bu, onları cesur yapmaz. c
SOKRATES: Lakhes'e ne yanıt vereceksin Nikias? Pek de haksız görünmüyor.
NIKIAS: Sözlerinin temeli var ama doğru değil.
SOKRATES: Neden?
NIKIAS: Çünkü Lakhes hekimlerin sağlık ve hastalığı ayırt etmekten başka bir şey daha bildiklerini sanıyor. Ama onların bilgileri bununla sınırlıdır. Eğer bir hasta için sağlıklı olmak, hastalıktan daha korkulacak bir şeyse, hekimler bunu bilebilir mi? Çoğu kişi için hastalıktan kurtulmamak, kurtulmaktan daha d iyi değil midir? Sence yaşamak her zaman daha mı iyidir? Ölümün daha iyi kabul edildiği durumlar yok mudur?
LAKHES: Haklısın, bazen ölüm daha iyidir.

NIKIAS: Ölümden yarar sağlayacağını bilenlerle, yaşamdan yarar sağlayacağını düşünenlerin korkuları aynı mıdır?

LAKHES: Hayır.

NIKIAS: Peki kimler bunu ayırt edebilir? Hekim ya da herhangi bir işi olan insan mı? Bu insanlar mı nelerden korkulacağını, nelerden korkulmayacağını bilirler? Yoksa benim cesaretli dediğim adam mı bunu bilir? Sadece o bilmez mi?

SOKRATES: Lakhes! Ne dediğini anlıyor musun?

e LAKHES: Evet anlıyorum. Ona göre cesaretli insanlar kâhinlerdir. Yaşamanın ölümden daha iyi olup olmayacağını kâhinlerden başkaları anlayabilir mi? Nikias sen kâhin misin? Yoksa kâhin olmadığın için aynı zamanda cesur da mı değilsin?

NIKIAS: Nelerden korkulup korkulmayacağını bilmek sadece kâhinin işi midir?

LAKHES: Evet. Başka kim bilebilir?

NIKIAS: Kâhinin değil benim söylediğim, insanın işidir. Kâhinler insanların ne yaşayacaklarını, ölüp ölmeyeceklerini, mallarını kaybedip kaybetmeyeceklerini,

196 savaşta ya da kavgada kimin kazanacağını söylerler. Ancak bunların hangilerine katlanmak gerektiğini, hangilerine katlanmamak gerektiğini neden sadece kâhinler bilsin de, başkaları bilemesin?

LAKHES: Sokrates! Bu adamın ne dediğini anlamıyorum. Kâhin için de hekim için de başkası için de cesur diyemedi. Tanrıdan söz etmek istiyorsa orasını bile-

b mem. Ama bence Nikias, sözlerinin değeri olmadığını cesurca söyleyemiyor, içinde bulunduğu sıkıntıyı saklamak istiyor. Biraz önce bizler de sözlerimizin birbirini tutmadığını saklamak isteseydik, benzeri bir yönteme başvururduk. Mahkemede olsak neyse, ancak bizimki gibi bir arkadaş toplantısında boş sözlerle kendini göstermeye çalışmak neye yarar?

SOKRATES: Lakhes, bundan ben de hoşlanmam. Ancak konuyu iyi düşünmek gerekir. Nikias söylediği şeyin c doğruluğuna inanıyor, bunu laf olsun diye söylemiyor. Bence çeşitli sorularla düşündüğü şeyi anlamaya çalışalım. Eğer haklıysa bunu kabul ederiz, haklı değilse kendisine yardımcı oluruz.

LAKHES: Sokrates! Sen istersen sor, benim sorularım yeterli.

SOKRATES: Tamam, ben ikimiz adına da soracağım.

LAKHES: Tamam.

SOKRATES: Nikias! Lakhes ile birlikte soruyoruz. Sana göre cesaret nelerden korkup nelerden korkmamak d gerektiğinin bilgisidir, değil mi?

NIKIAS: Evet.

SOKRATES: Bu, herkes tarafından bilinebilecek bir şey değildir. Hekim ya da kâhin bu bilgiye sahip değillerdir, onlar bu bilgiyi öğrendikten sonra cesur olabileceklerine göre, bu bilgi herkeste bulunan bir bilgi değildir, öyle diyorsun değil mi?

NIKIAS: Doğru.

SOKRATES: O halde şu atasözü doğru: "Bilgiyle cesaretli olmak her domuzun harcı değildir."

NIKIAS: Bence evet.

SOKRATES: O halde sana göre Krommyonia[19] domuzu da cesur değil. Dalga geçmek için söylemiyorum. Senin e söylediğini doğru kabul edersek, hayvanlarda cesaret olamaz ya da hayvanlar akıldan pay aldıkça cesur olabilirler. Bu şekilde zorlukları olan ve çok az sayıda insanın elde edebildiği bilginin arslan, pars ya da yabandomuzu tarafından elde edilmesi imkânsızdır. Eğer senin söylediğin şey cesaretse, doğa pars ve ge-

19 Krommyonia, Korinthias'ta bulunan bir köydür. Krommyonia domuzu ise, bu köyde ortaya çıkıp etrafa zarar veren dişi bir domuzdur ve Theseus tarafından öldürülmüştür.

yiği, boğa ve maymunu cesaret bakımından eşit yaratmış demektir.

197 LAKHES: Sokrates! Tanrılar adına yemin ederim ki güzel konuştun. Nikias! Bize aklından geçenleri söyle. Sana göre bizim cesur diye bildiğimiz hayvanlar, bizden daha mı bilgilidirler yoksa herkesin düşüncesinin tersine, onlarda hiç cesaret olmadığını mı düşünüyorsun?

NIKIAS: Lakhes! Hayvanlarda cesaret olduğunu kabul etmiyorum, bilmediği için tehlikeyi umursamayan insanda da cesaret yoktur. Böyle insanlara deli ya da
b cahil cesaretli derim. Bilgisiz olduklarından dolayı hiçbir şeyden korkmayan çocuklara cesur der miyim hiç? Korkusuz ya da cesur olmak birbirinden farklı şeylerdir. Cesaret ve basiret çok az insanda olan şeylerdir; oysa ki cahil cesareti, ihtiyatsızlıktan kaynaklanan korkusuzluk ya da cüret, erkeklerde, kadınlarda ve çocuklarda, yani neredeyse herkeste olabilir. Bu
c nedenle senin çoğu insanla birlikte cesaret dediğin şeye ben cahil cesareti adını veriyorum.

LAKHES: Görmüyor musun Sokrates? Sözleriyle kendisini övdü ama herkes tarafından cesur denilenlere o sıfatı vermiyor.

NIKIAS: Lakhes! Hayır. Bence sen ve Lamakhos[20] da bilgilisiniz, bu yüzden cesursunuz. Hatta Atinalıların çoğu için de böyle diyebilirim.

LAKHES: Buna bir şey söylemeyeceğim. Sana yanıtım var ama bana Aiksoneialı[21] demeni istemem.

d SOKRATES: Bir şey söyleme Lakhes. Nikias, bu bilgiyi dostumuz Damon'dan öğrenmiş. Damon ve kavramlar arasındaki farkları görmekte usta Prodikos, birlikte epeyce zaman geçirmişlerdi.

20 Lamakhos, Siraküza kuşatmasında ölmüş olan ünlü bir komutandır.
21 Aiksoneialılar Yunan'da kavgacılıklarıyla tanınmışlardı.

LAKHES: Doğru Sokrates. Böyle şeyler devleti idare edecek kimselerden ziyade Sofistlere yakışır.

SOKRATES: Sevgili dostum! En önemli işleri idare edecek e
olanların en büyük erdemlere sahip olması gerekir. Nikias cesareti bu şekilde tanımlarken, onun ne düşündüğünü incelememiz gerekir.

LAKHES: Bunu sen yap Sokrates.

SOKRATES: Ben de onu istiyorum. Ancak biraz önce birlikte hareket etmiştik, devam edelim ve sözlerimizi sen de iyi dinle.

LAKHES: Madem öyle istiyorsun, olur.

SOKRATES: Evet Lakhes, Nikias! Biraz önce konuşmaya 198
başlarken söylediklerini düşün. Konuşmamızın başında cesaretin erdemin bir parçası olduğunu söylemiştik.

NIKIAS: Haklısın.

SOKRATES: Sorularıma yanıt verirken de yine bir parçayı inceledin. Erdemi oluşturabilmek için başka parçaların da olması gerektiğini unutmadın değil mi?

NIKIAS: Hayır.

SOKRATES: Peki, o parçaların neler olduklarını konusunda aynı düşüncede miyiz? Bence o parçalar arasında ölçülülük, adalet ve buna benzer şeyler var. Sen de aynı görüşte misin?

NIKIAS: Tabii ki evet. b

SOKRATES: Bu konuda aynı görüşte olduğumuza göre, şimdi de nelerden korkulup nelerden korkulmayacağına bakalım. Böylece bundan söz ettiğimizde ikimiz de aynı şeyi anlıyor oluruz. Şimdi bana göre bunların ne olduğunu söyleyeceğim, aynı görüşte değilsek nerelerde farklı düşündüğümüzü söylersin. Bence korkulacak şeyler korku verenler, korkulmayacak şeyler de korku vermeyenlerdir. Korku veren şeyler, geçmişteki ya da şimdiki korkular değildir. Sadece

geleceğe yönelik korkular korku verir, çünkü korku bir kötülüğün beklenmesidir. Lakhes, sen ne dersin buna?

c LAKHES: Çok doğru Sokrates.

SOKRATES: Nikias, düşüncemizi öğrendin. Bana göre korkulacak şeyler gelecekteki korkular, korkulmayacak şeyler ise yine gelecekte olup kötülük değil de iyilik sayılabilecek şeylerdir. Sen ne düşünüyorsun? Aynı fikirde miyiz?

NIKIAS: Haklısın.

SOKRATES: Sen cesaretin bu şeylerin bilgisi olduğunu söylüyorsun, öyle değil mi?

NIKIAS: Evet.

SOKRATES: Bir konu daha var, bakalım orada da aynı düşüncede miyiz?

d NIKIAS: Nedir?

SOKRATES: Anlatıyorum. Lakhes ve benim fikrime göre, bilgi çeşitli konularıyla incelediğinde, geçmişe, şimdiki haline ve gelecekte nasıl olması gerektiğine göre farklı farklı değildir. Hepsinde ortaktır. Sağ-
e lık konusundaki bilgi geçmiş, şimdiki ya da gelecek zamana yönelik olarak birdir. Buna da hekimlik denir. Toprağın yetiştirdikleri konusunda, çiftçilik için de aynı durum geçerlidir. Kabul edeceğim şekilde savaş konusunda komutanın bilgisi her şeyi kapsar, kâhinliğin önünde boyun eğmez ona emre-
199 der. Çünkü savaşta ne olduğunu ya da ne olacağını kâhinden iyi bilir. Yasalara göre kâhin komutana değil, fakat komutan kâhine emreder. Lakhes, bana katılıyor musun?

LAKHES: Evet.

SOKRATES: Nikias! Sen ne dersin? Aynı şeyleri ister geçmiş, ister şimdi ya da ister gelecekte olsun, bilen, bir

ve aynı bilgidir dediğimizde, bunu doğru buluyor b
musun?

NIKIAS: Evet Sokrates! Bence de.

SOKRATES: Ama Nikias, sen biraz önce cesaretin neler-
den korkulup nelerden korkulmayacağının bilgisi
olduğunu söylememiş miydin?

NIKIAS: Evet.

SOKRATES: Nelerden korkulup nelerden korkulmayaca-
ğı dediğimiz zaman, bu gelecekteki kötülük ya da
iyiliklere yönelik değil miydi?

NIKIAS: Doğru.

SOKRATES: Geçmişte ya da her nerede olursa olsun her
şeyi anlayan tek bir bilgidir dedik.

NIKIAS: Haklısın.

SOKRATES: O halde cesaret sadece nelerden korkulup ne-
lerden korkulmayacağının bilgisi değildir. Çünkü o, c
sadece gelecekteki iyilik ve kötülükleri değil, geçmiş-
tekileri ve şu andakileri, yani diğer bilgilerde olduğu
gibi bütün iyilik ve kötülükleri bilir.

NIKIAS: Kesinlikle.

SOKRATES: Bu durumda Nikias, sen bize cesaretin üçte
birinin ne olduğunu söylemiş oluyorsun. Fakat biz
sana cesaretin tamamını sormuştuk. Söylediklerin-
den yola çıktığımızda, cesaret sadece nelerden kor-
kulup korkulmayacağının değil fakat aynı zamanda
nerede olursa olsun tüm iyilik ve kötülüklerin bilgisi
olmak durumundadır. Nikias, sen de benimle aynı d
görüşte misin?

NIKIAS: Evet Sokrates, seninle aynı görüşteyim.

SOKRATES: Sevgili dostum Nikias! Tüm iyiliklerin ve kö-
tülüklerin nasıl geldiklerini ya da geleceklerini bilen
bir insana erdemli demez misin? Tanrılar ve insan-
larla olan ilişkilerinde, nelerden korkulup korkul-
mayacağını bilen, yani böyle bir yeteneği olan insan,

iyilikleri nasıl kullanabileceğini bildiğinden aynı za-
e manda erdeme de sahip değil midir? Onda adalet ve dindarlık da yok mudur?

NIKIAS: Sokrates, haklısın.

SOKRATES: Oysa cesaretin erdemin bir parçası olduğunu söylemiştik.

NIKIAS: Evet böyle demiştik.

SOKRATES: Şimdi farklı bir şey söylüyoruz.

NIKIAS: Haklısın Sokrates.

SOKRATES: O halde cesaretin ne olduğunu bulamadık.

NIKIAS: Doğru.

200 LAKHES: Benim Sokrates'in sorularına verdiğim yanıtları küçümsemiştin. Buna bakarak, senin Damon'dan öğrendiğim bilgi sayesinde bu sorunun altından kalkabileceğini ümit etmiştim Nikias!

NIKIAS: Cesaretin ne olduğu konusunda tamamen bilgisiz olduğunun ortaya çıkışını umursamamak tam sana yakışan bir şey Lakhes! Sen benim de senin gibi tamamen bilgisiz görünmemi istiyorsun. Herkesin bilmesi gereken şeyleri benim gibi sen de bil-
b miyorsun, ancak bunu umursamıyorsun. İnsanlar böyledir. Diğer insanlara bakarken kendi durumunu gözden kaçıyorsun. Bense bugün başarılı sayılırdım. Eğer yanlış yaptıysam, henüz senin yüzünü bile görmediğin Damon ya da başka insanların yardımıyla bundan kurtulacağımı umuyorum. Bilgilerimi iyice toparladığım zaman hiçbirisini saklamam ve sana da
c söylerim. Oysa ki gördüğüm kadarıyla senin bilgilerin epeyce eksik.

LAKHES: Nikias, bilgili birisin. Ama bana kalırsa, Lysimakhos ve Melesias'ın çocuklarının eğitimi konusunda bizi boş verip Sokrates'e gitmelerini söylerdim. Biraz önce söylediğim gibi çocuklarım o yaşta olsaydı, ben de aynı şeyi yapardım.

NIKIAS: İşte bu konuda aynı görüşteyiz. Sokrates çocuklarla ilgilenmeyi kabul ederse başka öğretmen aramaya gerek yok. İsterse Nikeratos'u seve seve ona bırakırım. Ancak ne zaman bunu istesem, bana başka birisini önerdi ve kendisi geri durdu. Lysimakhos, belki seni dinler. d

LYSIMAKHOS: Nikias, dinlese iyi olur. Çünkü ben de başkaları için yapmayacağım şeyleri onun için yapmaya hazırım. Çocuklarımızı iyi insanlar yapmak konusunda bize yardımcı olur musun Sokrates?

SOKRATES: İyi bir insan olmak isteyene yardımcı olmamak yakışıksız bir şeydir Lysimakhos. Ancak konuştuklarımızın sonucunda benim bilgili, bu iki adamın da bilgisiz oldukları ortaya çıksaydı beni çağırman uygun olurdu. Oysa ki sorunu hiçbirimiz çözemedik. Bu durumda neden birimizi seçip diğerlerini seçmeyeceksin. Bence hiçbirimizi seçme. Şimdi söyleyeceğim şeyi belki doğru bulursunuz. Bence bu çocuklardan önce kendimize bir öğretmen bulmalıyız, çünkü besbelli ki eksiklerimiz var. Böyle kalmamız da doğru olmaz. Eğer bu yaşta okula gittiğimizi görüp bizimle alay eden birileri olursa, kendimizi onlara Homeros'un "Yoksulluk ve utanma bir arada olmaz" şeklindeki sözlerini hatırlatarak kurtarırız. Başka insanların neler söyledikleriyle ilgilenmeyerek kendimizi ve çocuklarımızı yetiştirmeye çalışalım. 201 b

LYSIMAKHOS: Sokrates, söylediklerin hoşuma gitti. Aranızdaki en yaşlı kişi benim ama bu çocuklarla beraber en çok ben öğrenmeye çalışacağım. Sen de beni dinle. Yarın sabah bize gel ve bu konuyu görüşelim. Artık geç oldu gitme zamanı.

SOKRATES: Tamam Lysimakhos! Yarın sana gelirim.

KAYNAKÇA

Akbel-Rappe, S. – Kamtekar, R. (eds.), *A Companion to Socrates*, Blackwell Publishers, Oxford, 2005.

Anderson, H., *The Argument of Plato*, London, 1935.

Bluck, R. S., *Plato's Life and Thought*, London, 1949.

Brandwood, L., *A Word Index to Plato*, Leeds, 1976.

Brandwood, L., *The chronology of Plato's Dialogues*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

Bres, Y., *La psychologie de Platon*, Paris, 1968.

Brickhouse, C. – Smith, N. D., *Plato's Socrates*, Oxford University Press, New York-Oxford, 1994.

Burnet, J., *Early Greek Philosophy*, 4th edition, London, 1930.

Canevi, F. P. G., *Plato's Philosophy of Sensible Realm in the Early Dialogues*, METU, Ankara, 1986.

Cevizci, A., *Sokratik Diyaloglarda Yöntem* (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara, 1984.

Cevizci A., (der), *Platon Felsefesi Üzerine Araştırmalar*, cilt 1: İdealar Kuramı, Ankara, 1989.

Cevizci, A., *Felsefe Tarihi*, 3. Baskı, Say Yayınları, İstanbul, 2011.

Cevizci, A., *Eğitim Felsefesi*, Say Yayınları, İstanbul, 2011.

Coplestone, F., *A History of Western Philosophy*, 1. cilt, Burns Oates and Washbourne Ltd., 5th edit., London, 1966.

Cornford, F. M., *The Unwritten Philosophy and Other Essays*, Cambridge, 1950.

Vogel, C. J. de, *Rethinking Plato and Platonism*, Leiden, 1986.

Laertios, Diogenes, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri* (çev. C. Şentuna), YKB, İstanbul, 2003.

Dodds, E. R., *The Greeks and the Irrational*, Berkeley, 1951.
Dorion, L.-A., *Sokrates* (çev. M. N. Demirtaş), Dost Kitabevi, Ankara, 2004.
Eflatun, *Büyük Klasikler: Eflatun I*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Ocak, 1974.
Eflatun, *Büyük Klasikler: Eflatun II*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Ocak, 1975.
Eralp, H. V., *Platon I, Hayatı, Eserleri, Sokratik Diyaloglar*, İstanbul, 1953.
Else, G. F., "The Terminology of the Ideas", *Harvard Studies in Classical Philology*, 47(1939), ss. 17-55.
Ferguson, A. S., "The Platonic Choice of Lives", *Philosophical Quarterly*, 1(1950-52), ss. 5-34.
Ferguson, J., *Socrates: A Source Book*, London, 1970.
Festugiere, A. J., *Contemplation et Vie contemplative chez Platon*, Paris, 1950.
Friedlander, P., *An Introduction to Plato* (trans. by H. Meyerhoff), New York, 1958.
Goldschmidt, V., *Le Paradigm dans la Dialectique Platonicienne*, Paris, 1947.
Goldschmidt, V., *Les Dialogues de Platon. Structure et méthode dialectique*, Paris, 1963.
Goldschmidt, V., *Questions Platoniciens*, Paris, 1970.
Gomperz, T., *The Greek Thinkers* (trans. by L. Magnus), vol. I, 1896-1902, London.
Gossling, J., *Plato*, Paris, RKP, 1973.
Gould, J.A., *Classic Philosophical Questions*, Ohio, 1971.
Görgemanns, H., *Platon*, Heidelberg, 1994.
Grote, G., *Plato and Other Companions of Socrates*, London, 1875.
G. M. Grube, *Plato's Thought*, London, 1935.
Gulley, N., *The Philosophy of Socrates*, New York, 1968
Guthrie, W. K. C., *Socrates*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971.

Guthrie, W. K. C., *A History of Greek Philosophy*, vol. IV, *Plato, The Man and His Dialogues: Earlier Period*, Cambridge University Press, Cambridge, 1975.

Güzey, K., "Platon Felsefesinin Toplumsal Kökleri", *Felsefe Dergisi*, (1988/1), ss. 11-24.

Hardie, W. F. R., *A Study in Plato*, Oxford, 1936.

Havelock, E. A., *A Preface to Plato*, Cambridge, Harvard University Press, 1982.

Jaeger, W., *Paideia: The Ideals of Greek Culture*(trans. by G. Highet), 3 vols., New York, 1963.

Kraut R., (ed.), *The Cambridge Companion to Plato*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.

Lachieze-Rey, P., "Le Théorie platonicienne de l'İdée", *Revue Philosophique*, 122 (1936), ss. 5-14.

Lafrance, Y., "Les Fonctions de la *doxa-episteme* dans les Dialogues de Platon", *Laval Théologique et Philosophique*, 38(1982), ss. 115-35.

Ledger, G. R., *Re-Counting Plato: A Computer Analysis of Plato*, New York, Oxford University Press, 1990.

Levinson, R. B., *In Defense of Plato*, Cambridge, 1953.

Liddle, H. G., – Scott, R., *Greek Lexicon*, Revised Edition by H. Stuart Jones, Oxford, 1973.

Lutoslowski, W., *The Origin and the Growth of Plato's Logic*, London, 1897.

Maranhao, T., (ed.), *The Interpretation of Dialogue*, Chicago University Press, Chicago, 1990.

Martinez, J. A., *A Bibliography of Writings on Plato*, San Diego, 1978.

Nails, D.,"Socrates", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (ed. by E. N. Zatla), http:Ğ Ğplato.stanford.edu archives fall 2005 entries socrates.

North, H. F., *Interpretations of Plato* (ed. by H. F. North), Leiden, 1977.

Paksüt, F., "Platon'da Ahlak ve Eğitim", *KÇAK* II, ss. 78-93

Peters, P. E., *Grek Felsefesi Terimleri* (çev. H. Hünler), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2004.

J. Platthy, *Plato. A critical biography*, Santa Clauss, 1990.

Platon, *Œuvres Complètes* (traduction par V. Cousin), Paris, 12 cilt, 1922-40.

Platon, *Lysis-Lakhes* (çev. S. Eyüboğlu-N. Ş. Kösemihal), Sosyal Yayınlar, İstanbul, 2002.

Platon, *Lakhes* (çev. T. Gökçöl), *Diyaloglar* 2, 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, ss. 63-88.

Platon, *Mektuplar* (çev. F. Akderin), İstanbul, Say Yayınları, 2011.

Platon, *Menon* (çev. F. Akderin), İstanbul, Say Yayınları, 2011.

Rhodes, P. J., *A History of the Classical Greek World*, Blackwell Publishing, London, 2005.

Ritter, C., *The Esence of Plato's Philosophy* (trans. by A. Alles), New York, 1968.

Robinson, R., *Plato's Earlier Dialectic*, Oxford University Press, Oxford, 1970.

Ross, D., *Plato's Theory of Ideas*, Oxford University Press, Oxford, 1951.

Santas, G. X., *Socrates: Philosophy in Plato's Early Dialogues*, London, Routledge and Kegan Paul, 1979.

Santas, G., "Socrates at Work on Virtue and Knowledge in Plato's *Laches*," *Review df Metaphysics*, 22(1968-69), ss. 433-460.

Schmid, W., *On Manly Courage: A Study of Plato's Laches*, IL: Southern Illinois University Press, Carbondale, 1992.

Shorey, P., *The Unity of Plato's Thought*, Chicago University Press, Chicago, 1903.

Shorey, P., *What Plato Said?*, Chicago University Press, Chicago, 1933.

Stenzel, J., *Plato's Method of Dialectic* (trans. by D. J. Allan), New York, 1973.

Tannery, P., "L'Education platonicienne", *Revue Philosophique*, vol. 10(1880), pp. 517-22; vol. 11, pp. 282-299; vol. 12, pp. 151-68 ve 615-36.

Taylor, A. E., *Socrates*, New York, 1939.

Taylor, A. E., *Plato: The Man and His Work*, 7th edit., London, 1971.

Taylor, C. C. W., *Sokrates* (çev. C. Atila), Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 2002.

Versenyi, L., *Sokrates ve İnsan Sevgisi* (çev. A. Cevizci), Sentez Yayınları, Bursa, 3. Baskı, 2007.

Vlastos, G. , (ed.), *The Philosophy of Socrates: A Collection of Critical Essays*, Anchor Boks, New York, 1971.

Vlastos, G., *Socrates: Ironist and Moral Philosopher*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991.

Werkmeister, V. H., (ed.), *Facets of Plato's Philosophy. To the Memory of R. D. Miller*, Assen/Amsterdam, 1976.

Zeller, E., *Grek Felsefesi Tarihi* (çev. A. Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2004.